

1976/2

ილია ჭავჭავაძის ხელნაწი

№ 9 1976 წ.

ცხინვალის რაიონის თამარაშენის პერაქვეობა-მეზოსტრეობის საბჭოთა მეურნეობის მწველელი, საქარუელის სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი თამარ თარავეა თავის კოლეგებს დიდი სიხარულით აცნობს სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალურა მდივნის ლ. ა. ბრეუნევიცის წერილს

3 სტალინის ფოტო (საქინფორმის ფოტოკორნეი)

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, ცხინვალის რაიონი.

თამარაშენის საბჭოთა მეურნეობის მფვალავს

აბს. თ. ა. თარავეას

პატივცემილ თამარ ალექსის ასულ!

უწინაეს უძვლისა მიღა მაღლობა გაღაპიხადრთ იმ გულთბი-ლი სიტყვებისათვის. როგორებიც თქვენს დეაშაში გაერთიანით ეპ-როკის კოოპინსტორი და მუშათა პარტიების გარდინის კონფერან-ციის მუშაობაში სკკპ დელეგაციის მონაწილეობის, მშვიდო-გინსტების, სპორტფორმის უშიშროებისათვის, ხალხთა თანამართო-მლოების და სოციალური პროგრამისათვის ბრძოლაში სკკპ ცენტრ-ალური კომიტეტის თანამიმდევრული ღონისძიებების გამო.

დიდი მკაპოფილებით შევიძვე თქვენი უროგითი მიღწევაი, ისინი ერთხელ კიდევ აღასტურებენ მშრომელი ადამიანების მაღალ შეგნებას, მოწოდებენ, რომ მათ ღრმად ესმით საწარმოო მიღწევის უდიდესი მნიშვნელობა სოციალისტური საშრობლოს აუვაპების, მი-სი ძლიერების განმტკიცების საქმეში.

სულითა და გულით გისურვებთ, თქვენ, თამარ ალექსის ასულ, თქვენს თანამშრომელ ახსანაგებს ჟანვრთალოებას, დიდ წარმატა-ებას მფალადობის გაღიღების იმ ვალდებულებათა შესრულებაში, როგორებიც მათე ხუთწლედისათვის იქნისრათ.

ლ. გ რ ა ქ ე ნ ი ვ ი

„ქვეყნის“ 100 წლისა

ბიორგზი ლეონიძე

დედა ენა

ჩვენი წიგნი, ჩვენი დედა,
ჩვენი ენა ქართული,
ვარდნაბამი ფურცელი,
ჩვენს ერშობაბი ჩართული!

დედის მუჟ მტორე,
სიეგარული ჰარველი,
ჩვენს აკვასი შემომჯდარი,
მგალობელი ფრინველი.

იავნანის ნიავში
ჩვენს უერთან რომ გავისმა,
ერშობა რომ გვისურნვლა,
როგორც ბადი მასისა.

ტკბილად რომ გავგისარა
ჩვენ ბავშვობა ბეჩავი
მაჟი კაბით გაზრდილეს,
გაქსეჟებულ ლეჩაქით.

ჩვენი წიგნი, ჩვენი დედა,
ჩვენი ენა ქართული,
ოქროსსმანა სიმებად
გულში ამოხლართული!

წიგნის იუბილე არც ისე ხშირი მოვლენაა.
და ამ იშვიათობაში, ქართველ ხალხს წილად ხედა ბედნიერება: „დედა ენის“ მეასე წლისთავი იზეიმოს.
100 წელი!

საუკუნეს თავისი დიდი გამოცდა ჩააბარა წიგნმა, რომელმაც თაობათა აღზრდის საქმეში ღრმა წვლილი გაიღო. და, აჰა, საუკუნის მიჯნაზე, დღესაც იმავე სიყვარულით იფურცლებდა „დედა ენა“, როგორც მაშინ. ასი წლის წინათ; დღესაც იმავე სასულწმუნოდ წყრილებს პირველი წიგნი ჩვენი პატარებისა! დღესაც იმავე მაღლით ავსებს ნორჩ გულებს! ამ მაღალით ერთგულება შობილი ქვეყნისადმი, სიკეთე მოყვასისადმი, სიყვარული შრომა-გარჯისადმი, ცოდნისადმი, პატიოსნებისადმი, ღირსებისადმი... საკვირველია, რადღეინ რამ დიტიკა ამ დღოცილობა წიგნმა! თავყენა-საყენა თვით შემოქმედი ამ წიგნისა, რომლის პედაგოგიურმა ალღომ ასე სადად, ასე ძალდუტანებლად, ასე უშუალოდ აზიარა მადლო იდეალებს ნორჩები. თავისი ხალხის, თავისი ენის, თავისი ერის მომავლის დიდი პატრიოტიკი იაკობ გოგებაშვილი, დიასაც რომ გრძნობდა ყაძირის გატეტვის სინდრულს; მან ვეკავებურად გააბარა პირველი სახისი, და მაინც რა თავმდაბლურად მოგვასწავა: „ვიცხ ამ წიგნის ნაკლავანებებს ჩვენივე სასაყვედურო საგანთ ჩასავლის იმას ჩვენ მოვაგონებთ, რომ გამოჩინილი პედაგოგები ერთხმზე სთვლიან პირველი საბავშვო წიგნის შედგენას უნებლეს საქმით მთელ პედაგოგიაში“. ეს თავმდაბლობა მისამაბი მაგალითია მარადის! ეს თავმდაბლობა ისევე აწმვეენებს ადამიანს, როგორც ის ხალხური ლექსი: „დედა ენის“ პირველივე ფურცლებიდან რომ შესესა პატარებს:

„ყაყაოსა სიწითლოთა ყანა დუშმევენება“
ალბათ, შეიქმნება წიგნი: „დედა ენის“ ბიოგრაფია“ და ამ ბიოგრაფიაში მთელი სიყვარულით წარმოდგება ის დამატული წლები, თვეები, დღეები, როდესაც ეს საუკუნოვანი წიგნი იქმნებოდა, ის ფიქრი, რუდუენება, ძიება, რომლითაც იაკობ გოგებაშვილი იხრებოდა „დედა ენის“ ფურცლებზე.

„დედა ენის“ ბიოგრაფიი მადლიერებით მოხსენიებს გასული საუკუნის დიდ მოღვაწეებს, მწერლებს, მხატვრებს, ასე ერთსულონვად რომ ამოუტდენენ მხარის. „დედა ენის“ მამას და წიგნის შემდეგი გამოცემების გაამდიდრეს, გაამრავალფეროვებს ლექსებით, მოთხრობებით. დიდი ილია, დამი აკაკი, და ძმანი მათნი, თითქმის „დედა ენიდან“ აძლევდნენ უწყობის პირველ გაკვეთილებს პატარა ქართველებს, საშობლოს მომავალ ბურჯებს... ისინი შემოქმედის გუშაით გრამობდნენ საქართველოს უკეთეს მერმებს. მაგრამ, ამ მომავლისთვის ცოდნის ჩირაღდისი ზე აწვეა იყო საჭირო. „ყოღნა არის დამადგინებელი ყოფლის ერთობისა, ანამაღლებელი ადამიანისა, ჭირთა ამხდელი სახსარი, კეთილდღეობის მომგენი დონისობისა“. — ამბობდა იაკობ გოგებაშვილი და მერმე დასძინდა: „ხალხის განათლება დედაბოძია, მთავარი პურჯია ქვეყნის კეთილდღეობისა, ბედნიერებისა“. ამ ბურჯისადმი ზრუნვით შეიქმნა შემდეგი იაკობ გოგებაშვილისეული: «Русское слово, или учебное руководство къ русскому языку для грузинских школ». „რამღეინ ენაც იგი, იმდენი კაც ხარო“ — ამ ბრძნულ თქმას თვალისწინებდა ალბათ, და ამით მომღვრავდა ეს ნათელი ადამიანი თავის მალსაზებს... მართალია, გოგებაშვილი თავად უშვლ-ძიროდ იოვლებოდა, მაგრამ, გულმართალი კაცი „დედა ენას“ მის პირშიოდ ნათლავდა. ამ პირშიოდ იმრავლა, იბარტვა და დღეს, საუკუნის თავს, ამაღლებული გოჭრის შვილები, საბჭოთა საქართველოს მძლავრი შვილები მოწიწებით იხრიან თავს „დედა ენის“ წინაშე!

855/305

ი. გოგებაშვილის „დედა ენაში“ თავის გაჩენის პირველ დღესვე ჩაიკცა რკინის ქაღამანი, დაიჭრა რკინის გოხი და მოიარა საქართველოს შთა და ზარი. შეანათა კოხშიც და სასახლეშიც, გაანათა ჩაუქრობელი სინათლით და აუწყა ეველას: შენ გაქვს საუკეთარო დედაენა, გაუფრთხილდი, მოუარე მას. ამ დღიდან ერმა იწამა და გულზე დიწერა იგი.

პატარა წიგნმა გადაარჩინა ერიც და ენაც, ერთადერთი „ვეფხისტკაისანი“ შევლენა, რომელიც შეიძლება გვერდით ამოუყენო მას თავის მნიშვნელობით, როგორც რუსთაველის სტრიქონები ანათებს შორეულ წყვდადიდან, ისე ეს პატარა „დედა ენა“ იბრწყინვალდებს მარადის.

ღირსია ჩვენი „დედა ენა“ რომ მისი ძველი აღმართოს საქართველოს მიწაწაულზე.

ნიკო კაცხაშვილი, აკადემიკოსი.

„დედა ენა“ იუბილარი!
ღობ, წიგნი იუბილარი!

წიგნი საუნჯე, ფსადაუღებელი განძი!
იგი გერ კიდევ დიდის კალთაში მოტიტიკე ბალებს გონების ძუძუს აწოვებდა.

ტუბოლმანგანი სიმღერებით, მოთხრობებითა და ზღაპრებით ბავშვების აცნას გარს ევლებოდა და ნახალ ჩასძობდა: აი, შენი სამშობლოს დედაენა!

მან აუხილა ნორჩებს თვალი, მან მოხიბლა ნორჩთა სმენა, მან ჩააწვთა ყრბთა გულებს პირველი სხვი და დანახვა თვისი ქვეყნის მდიდარი ბუნება, შეაყვარა იგი, შეაყვარა სწავლა, შრომა, ბეკითობა, გარჯა, შთაუნერგა სურვილი სამშობლოს სამსახურისა. მან შეაშუქა ყველა ქართველის ოჯახში, დატოვა თავისი ელვარება!

„დედა ენა“ საუყუნის სიღრმიდან გვევლინება მარად ჩაუქრობელ ჩირაღდნად!

მარიამ ბურჭულაძე,
პედაგოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი.

დახვეწილი, ნათელი, უხინჯო და უნაკლო „დედა ენის“ ენა. მისი მაღალმხატვრული შედევრები ტკბილ მანგალ მომეყება ცხოვრების გრძელ მანძილზე და ჩემში იზავე განცდას აღრავს, რასაც მანძინ, პატარაობის ეპაშ:

„ნეტამც არ დაჰმინებოდა, ჩიტო ნიბლიავ, ნარჭელა, გადმოიჭროლებს ალალი, წაგუყვანს მაღლა მოაწედა.“ —

როგორ მეცოდებოდა მამინ ნიბლია! სიბავშვლე, აღამიანის ცხოვრების ეს აუცილებელი თანამგზავრი, ქვეცნობიერად სახიერდებოდა ჩემს არსებობაში. „დედა ენაში“ მოცემული ხუთ პატარა მოცულობის მოთხრობები და ლექსები რამდენ ცხოვრებისეულ სურათებსა და სახეებს გვიხატავდა თვალწინ, გვზრდიდა, გვაჯავაყებდა.

დღეს ამ დიდებული წიგნის ასი წლის თავს აღნიშნავს ჩვენი ერი, და ვინ იცის, კიდევ რამდენ საუყუნეს გაჟყვება იგი უკვდავებისა და სიბრძნის სიმბოლოდ.

ბაბო მებღლიძე,
საქართველოს სსრ დამსახურებული მსწავლებელი.

ლოპუვილიძის გაღი

აღებულა უკველი სულდამული, მცირეცა და დიდიც; სუსტიცა და ღონიერიც. ამ ანბანს შეიძლება ვუწოდოთ დედაშვილობა. მაღლი დედაშვილობისა. და, სულაც არ იქნება გადაჭარბება, თუ ვიტყვით, რომ ი. გოგებაშვილის მთელი ქედაგოგურბ მოღვაწეობა, სიტყვაცა და საქმეც ღრმად არის გამსჭვალული დედაშვილობის მაღლით და ადამიანთა შორის უფოთფოელი სამტკბილობის დაფუძენისადმი შეუწყნაღებელი მისწრაფებით; უპირველესად სწორედ ამ მისწრაფებაში პოულობს გოგებაშვილის სუამინაში სხივმფინარ გამოხატულებას.

დედაშვილობა გოგებაშვილის აზრით თანშობილი ნიქია, ღრმად ჩანერგული ორგანული ბუნების უკველი მცირე თუ დიდი წარმომადგენლის არსებაში, ფროსანებაშიც, წყლის წიაღის ბინადრებშიც, შინაურ ფრინველებსა და ცხოველებშიც, ტყის ნადირშიც, მცენარეულშიც კი. ადამიანი ხომ, როგორც დედაბუნების ზორცი ზორცთავანია და სისხლი სისხლთავანი, უხვად არის დაჩლიდოებული ბუნებისაგან ბოძებული ამ ხელთუქმნელი ნიქით. მაგრამ ადამიანის, როგორც საზოგადოებრივი გარემოს შვილის, არსებაში დედაშვილობა სოციალური აზრით არის მირანცხებული და ცხოველთა

სამყაროსათვის მიუწვდომელ მაღალ ცნობიერ დონემდე აუვანოლი. ადამიანთა გვარიანთვის დამახასიათებელი ნიქი დედაშვილობისა რთული კლექტიურ-საზოგადოებრივი ურთიერთობის ნიადაგზე შემუშავებული და ადამიანური სიკეთით დამუწვენებული; ცხოველთა სამყაროს უტუც წარმომადგენელთათვის იგი, ცხადია, მიუწვდომელია. მ. გორკისა არ იყოს, წიწყლით კრუხსაც უყვარს, მაგრამ ეს სიყვარული ბრმაა, ინტინქტურია, მოყლებულია ცნობიერ საქონისგან.

ი. გოგებაშვილის „დედა ენაში“, მის საუბანწილო მოთხრობებში და „ბუნების კარშიც“ მრავლად გვხვდება ადგილები, რომლებშიც ცნობიერი მტკუვლების დარჩენა აუვანოლი ფროსანთა შორის გვარის გაგრძელების ინტინქტის საცრებები და მისი დაუწვდომელი ძალა, რამდენიმე მაგალითიც; აი, კვერისა და ორი კრუხის ორთაბაძროლა: ქოჩორა კრუხს სახლოან ახლოს ტყის პირად გაუშლია თავისი წიწყლები; მის მახლობლად მეორე კრუხია წიწყლებით, მათ თავს ესმის ვერაგი კვერნა. წიწყლების გადასარჩენად კრუხები მამაუბრად ებრძვიან კვერნას. უთანასწოროა ეს ბაძროლა. ერთი მხრივ იბრძვის კბოლებითა და ბარკულებით შეიარაღებული ნადირი, მეორე მხრივ, ორი უღონო ფრინველი, რომელთაც იბრძალა აქვთ მხოლოდ სუსტი ნიქარტი და სხვა არაფერი, როცა ომი გათავდა, ბაძროლის ველი საშინელ სურათს წარმოადგენდა. ორი კრუხი დაღლილ-დაფლითილი იცვო. თვითონ კვერნა, კრუხების ზიერ ამპოკრტნილი თვალებით, სა-

ცოდავად დაფარფატებდა და ხან ერთ ხეს მირატყამდა თავს და ხან მეორეს... მოშორებით იდგა ორმოციოდ წიწყლა, ისინი საცოდავად გასწოდენდა და გლოვოდენდნ თავიანი დაღუბულ დედებს, რომლებმაც შვილების სიცოცხლეს შესწირეს თავი.

დედაშვილობის მაღლი, კრუხი რომ კრუხია, იმასაც კი დიდების შარავანდელი მოსახს. ვარიობისას ღამაზად ძირფელი ფრთები კრუხობისას ქოჩორას აქვს დაეშვა, წინანდელი სილაამზე დეკარცა, მაგრამ, სანაგებროდ, შინაგანი სიმუწენიერე მიენიქა. წინათ, ვარიობისას ჩვენი ქოჩორა მხდალი იყო და თავისაც კი ეწინოდა, ახლა კი სიამაყით აიხსო და ვიებერთელა გარჩულ ფრინველებსაც კი გულადად შეებრძოლებს ზოლმე. წინათ მას უტყუობა ტყუობოდა. ახლა კი თავისი გონიერებით კაცს გააოცებდა. წინათ მას მხოლოდ თავისი თავი უყვარდა, ახლა კი ეს სიყვარული შვილების სიკეთის მახებრად იქცა. ასე ამალოებს შვილების სიყვარული, ეს უკვალუც უწინდელი სიყვარული გვირულთ თავანწირავადც კი ისეთ დაბალ არებებს, რომელთაც ქათმის გვარი ჰქვია. ი. გოგებაშვილს არ უყვარს შრალი სენტინციები, მაგრამ ამ იგი ველარ იყავებს თავს და კრუხთა ამ სამწუხარო თავგადასავლს შემდეგი სტრიაქონებით ამთავრებს: „ჩემო უსაწილო შკოთბელო, რა იქნებოდა, რომ მაღალ არსებს, რომლებაც ქარაუდელი ადამიანი ჰქვია, იმდენადვე მუყარებოდა მოყვანი და შობილელ ქვეყანა, რამდენადაც სუსხსა და დაბალს სელიერს კრუხს უყვარს თავისი წიწყლები? ის იქ-

ნებოდა, ჩემო კარო, რომ მოსულ დროს განმავლობაში ჩვენი საქართველოც ბედს იწეოდა”.

„შვილებისათვის ფრთოსანთა თავდადების მრავალ მიზნულად სურათთან ერთად, გოგებაშვილი თავის სახებრძოლველად მონაწილეობდა გარკვეულ ადგილს უფროს მშრომლის დარბევებს გამო შვილების მწუხარების აღწერასაც. ამის მაგალითია ცნობილი ხალხური ლექსი „მწერი და მწყენის“:

„უანაზედა მივიღოდი, ამიდრინდა თვალწინ მწერი, სახერ ვტყორცნი, მოვახვედრე, წაფაწვივე თავ-კისერი. ძირს დახვდეთ, ბუდე ვნახე, შიგ ბარტყები, სულ ტრბალები; ძიგებოზბუნენ, ქუთიანობდენ საცდავად ის ობლები.“

თითქმის ასე მუყედობდნენ: „ნუ უფრო და შე უქნალო, რისთვის უმტრე დედა-ჩვენსა, რას ერჩიოდა რომ მოჰკალიო?“

მწერთა ნამაჲალად გოგებას უფროდებია მერცხლების სამეღურავი კატისაღმი, ცელქი ბიჭის ხესხაღმი; ნუ გვარბევთ, ნუ გვიწიკებთ, სკეთის მტბო თქვენთვის არაფერი გვიქნიათ, ბოლოსა და ბოლოს, ის მანძი გაითვალისწინე, რომ დედა ვარ, წერილი ბარტყების პატრონი და შენბარალო. ასე მიმართავს წყუელად, ამოსადგებ კატას დედა მერცხაღმი. დედაშვილობის ბელუფობის შედეგად გამოწვეული სევდა-გარამის ამსახვლად დაილაგებენ და მონალოგებია ბრავად და არის გახვეწული „დედა ენის“ ფურცლებზე.

ი. გოგებაშვილი ქება-დიდებას ასხამს ოჯახურ სიმთბობს, განსაღ ოჯახურ უფობს, რადან მისთვის ქაწმრთობი ოჯახი უფობეა საერთო კეთილდღეობისა, იგი თავის სახებრძოლველად მონაწილეობდა ადგილს უფობის ოჯახური სიმტკიცის, კეთილდღეობის, საბატბოლობის ამსახველ საუკეთესო ლექსებსა თუ პროზაულ ნაწყუტებებს, არაკვებს, ნაკვებსება და სხვა მასალას. და ეს იმიტომ, რომ მან კარგად იცის, რომ საშობლობისაღმი მაღალბუნებანი სიყვარულის აღზრდისათვის უკუკლივე ამას ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს. ერთი ნიმუში გავიხილოთ ამ სფეროვან. ეს გახვეწი რძელები განსაუბრებია ერთმანეთთან. ხალხური ლექსი:

„რძელები სიწმარაღმი“

„წიგნი არ მიმიწერია ჭრ ამის მტბად რძლისთვისა, მოჰათხვა არ შემიბოღია იმ ტურფა ლამაზისთვისა, რტბა რძალი ამ დღესა, ჩემს მაწლს მოჰყოვედ ცხენითა, ამბავი შენი მტბობის, გებრძანოს ტბილი ენითა.“

პასუხი

შენ რომ წიგნი მოგწერია, ვარეთ ვიქვი ვარდის ჩრდელსა, დაწურა ბროლის თითსა, მარგალიტის ბავე ტბილსა.

წაიკითხე და ვაკივე, ვაკივს და მოგეპო კირსა; ღამე უბუნი ჩავიდებ, არ ვალრისებ თვალსა ძილსა, მაღლა ვწივარ და წიგნსა ვწერ, წერი მიტყუება კალსაში; ჩემი თავი მოგახსენებს შობით მაწლსა და საღმისა“.

ეს ლექსი განსაკუთრებულ პატივს სდებს ჩვენი ხალხის ღირსებს. მასში გვაფიოდ ჩანს ხალხის მიერ საუკულების განმავლობაში შემუშავებული ოჯახური სიმტკიცისაღმი პატივისცემა. ეს ლექსი ხტბაა ოჯახური ერთმანობისა და ურთიერთ სიყვარულისა, ერთმანეთისაღმი პატივისცემისა და მოყრბაღმისა. მხოლოდ ასეთი ერთმანობის ნიადგაგე არის შესაძლებელი უწყველდებში სამშობლოს, ამ საერთო სახალხო დიდი ოჯახის სიყვარულის აღზრდა. ეგებ არ იოოს უადგილო აქვე ისიც ითქვას, რომ ჩვენი ოჯახების სიმტკიცისაღმი მაგონ მოიგებდა, ხალხის წიაღში შექმნილ ამ მშვენიერი ლექსის არს უფრო მტბად რომ უწყვედეთ ანგარისა“.

აი ასეთი სინთეტური გზით მიგმართება ი. გოგებაშვილი საშობლობის სიყვარულის მწვერვლებისაკენ. „ბუნების კარში“ ამ სიყვარულს ადგირგვიენებს ილია ჭავჭავაძის „ქარაბუნის დედა“.

ეგებ დაიხვას კითხვა, თუ რატომ მიმართავს გოგებაშვილი დედაშვილობის არსის გარკვევის ასეთ კიბის მავჯარს კარში? იმიტომ, რომ დედაშვილობა თავის პირველადი, შეუღამაშებელი სახით ბიოლოგიური წიაღში ღლინდება. ეს ერთი. მეორეც, განსაკუთრებთ იმ სკოლისათვის, იმ ბავშუბებისათვის, ვისკაც გოგებაშვილის წიგნებია. გმსახურებოდა, შინაურ ფრინველთა და ცხოველთა, ვარეულ ფრთოსანთა და ნადირთა სამეარო, მათი ცხოვრების წესი და რაგე მახლობლად, უშუალო ვარევის წარმოადგენდა. ამ ვარევითი სუნთქვება და საწარდობობა სოფელიო ბაღლი. დღდის ნანასთან ერთად, იგი სიმოშენებთ ისინდამ ბრდღდის ღუღუნესა და მერცხის ჭკვიერს, შაშვის ზეგურსა და ბულბულის მრავალ-პანგოვან გაღობას, ტბებდა ოფოფის თმავარცხნილობით, ჩჩვივისა და კაკუკის ანკოლით. ამ სამეაროდან აბუღელე ფერადობანი სურათები აღუღებდა მის სულს, სამწურბარო კი სინანულის, სიბარბულის კეთილშობილ გრძნობებს აუღლიებდა და წრდიდა. ეს არის მათი დიდი აღზრდელობით მნიშვნელობა.

დედაშვილობის ამ პირველადი წიაღიდან გოგებაშვილს თანდართობთ ბრქოთად მიტყუებს მოსწავლეები იმ მიმართულებით, რომ ისინი სათანადოდ ვარკვევენ ადამიანთა თანაცხოვრების მრავალსაუკუნოვან წიაღში შემუშავებული დედაშვილობის საწარდოდგებურ არსში, მის მაღალ დინოზრებებაში, რომლის სახელი საშობლობის დრმა სიყვარული და მისთვის თავდადება.

საქართველოს მწერთა კავშირი

საქართველოს მწერთა კავშირი

აი ია

აი ია! აი შენი
 „დედა“...
 აკვინდაწევი რომ გაჩუქა
 მზე და რწმენა!
 აი ია —
 საოცრების დასაწყისი,
 საუკუნეს
 რომ ანათებს ძალა მისი!

აი წიგნი
 — სასწაული შენი ერის,
 სიცოცხლეწ
 ძლიერი და მშვენიერი!
 იგი, როგორც
 ძლიევის ფარი საიმედო,
 ხელი ვიყარია,
 დედაც;
 ქვეყნის ნათლისცეცო.

დედაც, ქვეყნის ნათლისცეცო
 და მშვენიებაც,
 წარდებ შეილი საქართველოს
 აღმშენებლად,
 სულში თაფლად ჩაეწვეთოს
 შენდა ლხენად:
 დედაენა,
 დედაენა,
 დედაენა.

უამრგნოვად ვერ გადაგმს
 ენას ჩვილი,
 ვერც ვაბუჯი ინავარდებს
 თორბეგაშლილი;
 მს ენელე
 ცქვალე მინდებ შეიღთა ბედი...
 დაილოცოს
 „დედაენის“ შემოქმედი!

პარიზი

ნომი იცოდნენ, როგორ გაეცინათ ტკავი გუნდისათვის არა და სამთარ-საფხულ უნდა ხრაროვდა წიგა. ენატრებოდათ თონიდან მარტო ირილი მამობლის პერი, მარილსკალი ამოქუბული... ენატრებოდათ კაცად ყოფნა მიწურები მიწისთან იყო ვანსორებულნი მარტო მათი ანული კაცი ვერ აღუდად მთიანეთში წაქცეულნი ჰქონდა გადამული ფეხები ნელდა მიწაში. ელოდა სუკვის მომავლს, იმედს არ ჰქარავდა, და იმედი სომ ნახვარი სიცოცხლე!

იზიბ ფუძი ქართვლისა

პარიზი

დაბადება

მეათე საუკუნის გამოჩენილი მოღვაწე და მწერალი იოანე ზნისამე ამბობდა: „ყოველი საიდუმლო ამას ენას შინა დამარხულ არს“. ქართული ენის სწავლის სურვილი უნდებოდა ამერიკასა და უნგრეთში, ჩემოსლოვაკიასა და პოლონეთში, გერმანიასა და საფრანგეთში, ნორვეგიასა და იტალიისში... ბელადებმა ქართველობაზე ჭრად გაიბოძა ძველი ქართული ლიტერატურის ერთ-ერთი ძეგლი, იოანე ზნისამეს „კალენდრის“ შესახებ გამომქვეყნებული წიგნისათვის თავისი ქვეყნის უმაღლესი ჯილდო — სამეფო პრემია მიიღო.

„ფეხისტკაცობასმა“ დაიპყრო ცივილიზებული სამყარო. რენე ლაფონტი, პანს ფოტიკი, ჯორჯ დიუმუზილი, იულიუს ასფალი, მარი ბროსი, მანუელ დე არანჯი, იან ბრუნი, იარიბორ იელიტიკა, იული ფუკრი, გიორგი კლიბოვი... აქებენ ქართულ ენას!

იფივე ნიკო მარის აზრით „ქართულს... ჩემთვის ყოველ ეტეს გარეშეა, ფრიად პატივისცემად ჩვენთვის ახლა წარმოიდგინებოდა დიდება მიიღეს მენსიერებამ... მაშინ, მე მუჰამს, მოზარდ თაობას, პაუაინა და მოზარდილ ქართველ ენებს და კალეს მათი სამშობლოს მიტრიალად დედებს, მშობი და ბიძები მეტის ბულწურფლობით ნამდვილი გულის სიღრმედაც ეტყვიან: „პატევი გუ დეიანასა შუნას“, თან უფრო გამარჯვებული ჩაიგონებთ შე დახანენენ; „და ისეველი-დე მას და ყოველთა ძმობა-უნთბია მისთა მეყნირებულად, და ცვილი გვიოს მენ“.

წარმოუდგენელი დიდება! და ყველაფერი იწყება ორი ასობით, ორი სიტყვით: აი, აი!

არის ასეთი სოფელი ქართლში. დღეს იგი ყველას სოფელია, წმიდათაწმიდა ავღილი. ჯერ კიდევ ვახუშტი ბატონიშვილი თავის „იგუმ-რასულის“ გეგვადის ცნობას ვარიანის შესახებ: „კორის ზეით, კარალეთის პირდაპირ, ლიხების დასავლეთით, რუხის მთის ძირას არს თელუშინდა. მცირედ მის ზეით ერთვის დასავლეთიდან ლიხებს ვარიანის ფშინა და ახალ-დაბას. ამ ფშინასშინა იპყრობს კალხანი და უფრო კარგა“.

ამ მუნწ ცნობას თვითონ იაკობ გუგუბაშვილი აფესებს თავის „ბავშვობის დროის მოგონებებში“.

ერთი ციებ-ცხელების ბუდე იყო ეს სოფელი, კოლუბის საბუდარი. ჯერ იყო და ლიხები გაყოფილბოდა, აიფაფრებოდა და თან მოქინდა ყველაფერი, მოხატულ აკვნებსაც ჩამოაჩატებდა ხოლმე დირობლობურული. „იდედა ენაში“ სომ გადაიტანა იაკობმა ხალხური ლექსი:

ლიახება თქვა: ავღიდღებთ, არავც არ დავედარებთ, ისე მოვადა და მოვეშვი, თითქოს ფეხს მეტრის ნალღებთ.

შერე მზე გამიანათებდა. დაიორტიტბოდა აკრიახებული ლიახები, პატარა კაცის გულვიით დანიავდებოდა, რეიანში ჩაიკარებოდა, ჩამორტიტბოდა და ვარიანის შემოფარენში დატოვებდა გუბებს. ჭაობი გაიფიქრებდა, ჩაყარტლებული პირით დამოქანტრებდა და ახშობრებად გარკნის. ავი მურგაბიეთი ჩამოვიღოდა ციება.

უჭირად ვარიანლებს. ტყე მათ არ ჰქონდათ და სანახა-საოესი. ახლა ბატონებში ერთი კონა ფიჩხი მამასხსლად ფასობდა! საციცა-

ვ ა რ ი ა ნ ი,
ვ ა ლ ი ა ნ ი,
უ ტ ყ ე რ დ ა
ქ ა რ ი ა ნ ი.

უყვარდა იაკობს ამ სიტყვების გამოილება, ვარიანელი კაცის სიბედძევე რომ დახატა სრულყოფილად. თურნაულის პატრონი ტყეში ცქება პარტასაი პიი, დედასა, ამ „დედა ენის“ პატრონი ხალხი დანატრებული იყო ქართულსა! „ურმულსა“ და „აროვედშიდა“ ინარჩუნებდა გულის ზედაიდე, ერთ მხარეს რომანოვები იდგნენ, მეორე მხარეს — შიშინი და უწინებრობა... საქართველო უქართველბოდ გვიანდაო! ვეინდაო!..

მაგრამ ცხებოდა ობლის კვერი. დიდხანს კი ცხებოდა.

რამდენი დაწერია დედაზე „დედა ენაც“ დღით იწყება. ამიტომაც არის ტკილი და დაუფიქრარი. დედამიწა. დედაპიტი. დედას პური. დედასული. დედასეილობა.

გაბრუნების ეამს ქართველი იტყვიან: ვაი, დედა! ინარჩუნის — დედა! დედა! მაგრამ მამას?! იმწუ ქართული ბუნებშია დედის კერპი? არა და არა!

დედა იმიოვე არის ძლიერი, რომ მამის სიყვარული და წინამძღობობა მისთვის და აბურებს. მამა გუთნის დედა, დედა — მაყოსცნულბელი იქცე მამა ხარის ქეღია, დედა — ხარის თვალბუში ჩაბუდებული ანგლოვია!

მამსული ეს ყველაფერი ჩვენს მივთხვევსა მოესხენენა კარავდა სიტყვა იმიტომ გაფიქრებულა, რომ იაკობის მამაზე, სიმონ გუგუბაშვილზე გვიდა გესაუბრო. მამის ნატევი იყო იაკობი, პირდაპირი, ამაყი, მართალი, ხალხის გამკითხავი და მოსარტლე, გაბრუნების ტალღებში, წიგნის მოყვარული და დამფასებელი. სიმონ გუგუბაშვილს, მამაბლის ყმაყფიფის კვეთენის

სტყვები: „მე არც ბატონი დედს და არც მის ნაყურებში“ და ეს სიტყვები განჯახად სიმონმა მამასთან კაცებს, როცა ბატონი შერიგების სიხოვდა გაქვეულ ემსა... სიმონმა ვარაიან და ვარაიანელები აფხოზინა მამასბლის ნასუფრად. ბერკაცაყანი შეეკვლა სიმონ გოგამაშვილი.

ნიკო ლომოური ესტურა იაკობ გოგებაშვილს და მოყოლობა, იაკობი აფუხუზებულ ბუზარს მისრტებოდა. მერე ერთი ბლუჯა ქალაღდები შეუარა ბუზარში.

— ეს რა ქალაღდები შეუკეთ ბუზარს? — შევიდა ნიკო.

— სენარის ბეტქტატი, აკადემიის მოწმობა, სამსახურის სია!

ყველაფერი დაწვა იაკობმა, რომ არასოდეს გავიწყდებოდა სურვილი შეიღის სამსახურში შესვლის. იგი მხოლოდ მშობელ ქვეყანას ემსახურებდა.

მამას ბატონები სძულდა სახადივით. შვილმა კოვროვანი, ვალენტინიანი, კერსკისთან და მისთანებთან ბრძოლას შეაღია ისევ გაყვანილებული კანი.

თანამეცხედრეც მორწყებული ყავადა სიმონს — „გაგანათ ქალი“ მარიამი. რვა შვილი დაზარდეს სიმონმა და მარიამმა. იაკობი მესამე შვილი იყო.

1840 წლის 15 ოქტომბერს იაკობი დაიბადა, ოცდაოთხი წლის შემდეგ, კი — „დედა ენა“.

„დიდი ბატონი“

ყველაზე დიდი ბატონი უწინფრობის წყაჩაღი იყო საქართველოში. ამ დიდ ბატონს შუება იაკობ გოგებაშვილი. მას კაცად ეძნოდა, რომ ერთი შუება ქართველი ინტელექტუალი ვერას გახდებოდა სინაქსისთან მტად აღარ შეიძლებოდა დაინტერესდებოდა იაკობი ენა. ქართველი განდევნილი იყო რუსიფიკატორული პოლიტიკის „წყალბოში“. იაკობ გოგებაშვილს საინტერესო ცნობები მოჰყავს „მინარე მიმოხილვაში“ („იურეზი“ 1880 წელი). თბილისის პირველ გიმნაზიში რუსული სუბუა წერისათვის დაწესებული ყოფილა 299 გვეყვილი, გალოზიხისათვის — 242, სომხური ენისათვის — 101, ქართული ენისათვის — 23, ამასთან, ქართული ენის მასწავლებელს გავილებით ნაკლები ჯამაკრიტიკებოდა, ვიდრე რომელიმე კარისკაცს.

ამიტომაც ადარებდა იაკობ გოგებაშვილი ქართულ ენას „მშვენიერ ფოლადის ხანისს, რომელი უკანურს პატრონს კუნძული მიუვადია“.

ამიტომ იყო, რომ სახალხო სკოლების წესდებამო — ე. ვაგებაშვილმა თავისი ინიციატივითა და საკუთარი ხელით შეიტანა შესწორება: „უფრა-კიოების გამაგრებელი სახეობლები იაკობის საგანა-ნათლებელი მიზანს ახორციელებს მთელი დაწყებითი განათლების მოწყობით მშობ-

ლოუს, ბავშვობიანი გასაგებ ენაზე და ხელს უწყობს რუსული ენის სწავლებას“.

ამიტომ გადააქვინდა „დედა ენაში“ მარადი სტრიქონები:

ბიჭო, ვისი ხარ მალხაზი, დაურჩი დღემუნათა, საქვე რომ არა გქონდეს რა, ჩამობრძღვე ჩვენსაო, გასწავლი წერა-კითხვასა, არაკებს ვეტიკუ ბერსაო...

და რა სახლის კაცი უნდა იყოს, რა პროფესიისა, რა ახეობისა, რომ აუღლებულად წაიკითვოს ეს სტრიქონები! რომ არ გაახსენდეს „დედა ენაში“ მისატული ყდა და ორად ორი სიტყვა: აი, ია!

სიცოცხლე შვალა ქართულ ენას იაკობ გოგებაშვილმა. ებრძოდა შეიღის და გაიქვე მტრებს, ებრძოდა სანიშნელ სენსა. ჯვარზე აცვეს, ამინფერი წერილები უწერეს, მაგრამ „დედა ენა“ იყო მის მარჯვზე.

ნამცვრპი

ვარიანმა ღვთისმშობლის პატარა ცელსიბა. პატარა იაკობს ამ ენოში ფესმეფლეს უბრუნია. აქვე ამოწურებუბეს ანკარა წყარო. ეს წყობიდა ადილია. მობიან ყოველი მხრიდან და თავის ადგიანს დიდა ქართველის წინაფე. 1958 წლის 14 დეკემბერს გაიხსნა იაკობ გოგებაშვილის სახე-მუზეუმი. კედლებიდან იციტებთან ნაყნობი სახეები — შოთა, აფიკი, ვაფა... აქვე იაკობის საწერი მაგიდა. კარდაში „მოამბის“ ნორბებია. სარკე, ყავარჯენი, საჯარბო აღბობი, კედლის საათი, რკინის საწოლი... ეს ყველაფერი იაკობის ნახელობა.

ორიოდე ცნობითა, იაკობმა საკუთარ სარჯზე გახსნა ვარიანში სკოლა. ჯერ იყო და ნე-ბაროის ალება გაქაზანდა, შემდეგ პროვოკატორები დატრიალდნენ, რად ვინდა სკოლაო. ყველაფერი მოვარდა, მაგრამ ღვთისმშობლის ცელსიბის მფედეს ვინმე აფიკიარის თითი მენეთი შეუწერია კომლსიების, სკოლას სტირდებო. გლებები აღფუთებულან იაკობი ძალზე განაწყენებულა.

პირველი მასწავლებელიც იაკობის ახლობელი იყო: იაკობის ძმისწული ალექსანდრე გოგებაშვილი, სკოლა 1905 წელს დასებრა და მხოლოდ 1913 წელს გაიხსნა. მასწავლებლად ამჯერად იაკობის ძმის — ივანეს შვილიშვილი ქრისტინე ბიბიღური გამოგზავნეს.

საინტერესო ცნობა მოგვაწოდა სოფელ შინდშიანი მცხოვრებმა გლეხმა შაქირი ოქრობიძემ. მამის 16 წლის ბიჭი ყოფილა ნაგარია. „კვლიანთ რუზუ“ არამწოდლები და ვარიანელებს სკოლისას საყარე ქეიწილთა. სტეფანთან მორფიანს ბიჭები წყაროდა წყობილებულან. ვარიანელ მეცელეს სტეფანე მწიფე მთევათ და სოფლისკენ მოუქვსელიათ. ეს გამხდარა მიზეზი ამ ორი სოფლის გადაცილებისა. საზეპუ სისხლამედ მიხულა. 1892 წელს იაკობი სპეციალურად ჩასულა მათ შესარცხვინად და შევიტებია კიდე [ქ] არ შვიტებოდეს და სკოლისკენით „დედა ენაში“ შეტანილი მშვენიერი მითხრობა „მკურნაობები“.

ნიკო ოქრობიძის აღმესანდრე გოგებაშვილან უსწავლია კირის სახეულიერ სასწავლებლებში.

იაკობს მიძლია უყვარდა თავისი ხალხი და სოფელი. მისივე გიორგაშვილი ივანეზი, 1894 წელს ჯარში ყოფნისას იაკობის წერილი მიიღვე, მითხვდა წერა-კითხვა შეისწავლეთ.

უხვად არის გახეწული ხაზში მტრფასი ცნობები, რომელთა შეგებება და დასტამება დიდ სიამოვნებას მინარტება ყოველ მამულიშვილს ამიტომაც ვამბობთ ნამცვრევი, თორც ნამცვილი რრველი ახლა იწყება, „დედა ენა“ მე-100 წლისთაფე.

ღმბი

რვა შვილი ჰყავდათ სიმონსა და მარიამს. ამ ვეებერეულა შტოს ღღეს მხოლოდ ორი გოგებაშვილი შემორჩენია: იაკობის ძმის შვილიშვილები ნინო და ქეთევანი. ნინო ამჟამად ჰქვსნა-ვა, ქეთევანი კი ამჟელატორიაში მუშაობს მფიციისნს ღდა.

ღღბს ახსობი დიდი ბიძა. ნინო იხიენებს: „მამამ — ალექსანდრე ანდროს ძე გოგებაშვილმა იაკობის სკოლიდან, რომ ქველი მამა-პაპის მიწა, ყველანარი ბაღები და ვევილი სოფლიდან წაიღო. კუქში წლის ვევიყ, მაგრამ დამას-სომბა და მღღარე ცრემლს ღღრდა ქარტველი ხაზობი“.

შვილ-უძიროდ გადაცეო, მაგრამ რამდენი შვილი და შვილიშვილი ჰყავს ახლა!

მზე შინს და მზე ბარბათა

ოქტომბრის მზემ შემოანათა საქართველოში. წელი გამოაღა მშრომელი კაცი. 1928 წელს

კომუნისტურმა ჩამოყალიბდა ვარიანტი. 1930 წელს — ვარიანის საბჭოთა მეურნეობა, 1957 წელს მას საქართველოს კომუნისტურმა მეურნეობა, 1961 წელს კი — ვარიანის კოლმეურნეობა. უკურთხედი პირველი ნაბიჯი ვარიანტებზე: საილუსტრაციოდ 1940 წელს მომავლებზე მოყვანილი: 66 კაცი შრომობდა მეურნეობაში, ხუთი საბჭოთაო ავტომობილი ჰქონდათ, 34 ცხენი ჰყავდათ, მხეხველგზებ რქოსანი პირუტყვი სულ არ გააჩნდათ, ძროხაზე ხომ ლაბარაჯი უზღვევდა, არ ითხებოდა მარცველად...

ახლა ვეღარ იცნობთ ვარიანს, სოფელ 850 ჰექტარზეა გადაშლილი. 380 კომლი ცხოვრობს ვარიანში — 1 384 სული. ხილის ბაღს 1 363 ჰექტარი ფართობი უჭირავს. წლებს თითოეულ ჰექტარზე 80 ცენტნერი ხილი უნდა მიიღოს. სახელმწიფოს 5 870 ტონა მაღალხარისხიანი ვაშლი უნდა ჩააბაროს. 185 ჰექტარი განთავსებული ვარიანული ბაღია გაშენებული. 85 ჰექტარი მოსტველს უჭირავს. 480 სული მხეხველგზებ რქოსანი პირუტყვი კეთებ ვარიანში, მათ შორის 105 ძროხა. თითოეულ ღერზე შარბან 2 152 კილოგრამი რძე ჩამოწვევულს. 1975 წელს მეურნეობის რეალიზაციის გეგმა 6.975.000 მანეთი იყო. ფაქტურადა კი შეზისავალმა 7.692.000 მანეთს მიაწვია. ღონიერია ახლა სოფელი, ვარიანში არის საბავშვო ბაღი, ბაჭა, სასადილო, მაღაზია, საერთო საცხოვრებელი ბინები, რადიო, ტელევიზია, ორი კულტურის სახლი, ფოსტა, რკინიგზა, კეთილმოწყობილი გზები, საყოფაცხოვრებო მომსახურების ობიექტები, ამბულატორია, სინათლე... მარტო საუკუთარი ავტომანქანების რიცხვმა სასოფლო საბჭოში 200-ს გადაჭარბა. მეურნეობის პარკში 26 მანქანაა, 16 ტრაქტორი და სხვა მანქანა-იარაღები.

უნერელი შევობები ვარიანში 1 600 ტონა ტყედაობის ხილის შესანახ მაცივარს აშენებენ. ჯერჯერობით კი 650 ტონა ტყედაობის მაცივარი აქვთ. ახალდაბადი შენდება ბრიგადების სახლი. გაიხად საძირკველი ჩაყვრება აბანოს, საბავშვო ბაღს (100 ბავშვისათვის), დაიწყება საერთო საცხოვრებელი ბინების მშენებლობა. სოფლის შუაგულში შეიქმნება საავტოო ცენტრი. წლებს ამუშავდება ჩირის ქარხანა. სოფელს 71 ჰექტარი აქვს. მარტო ვარიანში 200 უმაღლესდამთავრებულია, სოფელს ექსპანერება ადგილობრივი საბჭოს 57 დეპუტატი.

ეს სიკეთე ადამიანების ხელთ შეიქმნა, ის ადამიანების ხელით, რომლებიც ამშვენიერეს სოფელს. მათ შორის უნდა მოვიხსენიოთ სიციან-ლიტვის შრომის მემორი, ბრიგადიერი ვკატარინე თვალაშვილი, მწველავები რუსუდან იმამე, ქეთიონი ლებინიშვილი, კორე მოვალაშვილი, ამბულატორიის გამგე, ინჟინერი ვქიტო ქალინი და ბაშალიშვილი, მუშები — ქუთუნან სტეფანაშვილი, ნანული მაქსიმიაშვილი, ზარია კიკაური, ალექსანდრა, მარიამ და მანა გოგაძე-პავლიძე...

ვარიანში 1928 წელს დაარსდა ანარსკული სასულო სკოლა, ხოლო 1940 წელს საშუალო სკოლა. 1954 წელს სოფელმა კიდევ ერთი საჩუქარი მიიღო — აშენდა საშუალო სკოლის სასკვეთო შენობა. სკოლა აღჭურვილია კაბინეტ-

ლაბორატორიით, საცდელი ნაკვეთით. აქ მუშაობენ გამოცდილი და თავის საქმის მიმდებარე პედაგოგები.

1971 წელი, ოქტომბერი

ხალხმა იცის ამაგის დღესასწაულები. იცის როგორ გადაუხადოს მადლობა ჩრეულ მამულებს.

გორის რაიონის შრომელების სურვილი გადაწვდა ოქტომბრის ყოველ ბოლო კვირის დღეებშიათ სახალხო დღესასწაული „იაკობიზა“. საგარეოელო სიხარულით შეგება ამ ცნობას.

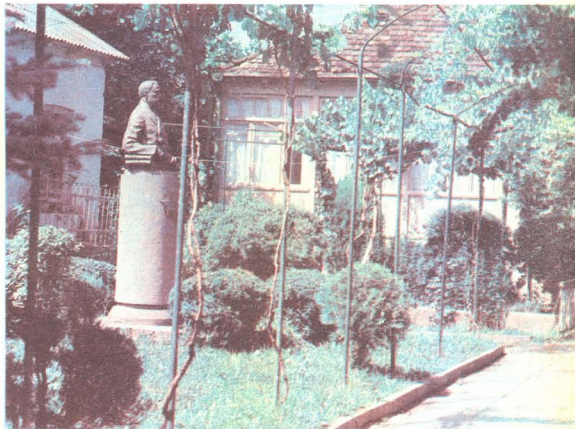
და აი, პირველი „იაკობიზა“ გაიბარა 1971 წლის 31 ოქტომბერში. გორიდან ვარიანამდე

ვარიანი გულუხვად მასპინძლობს ძვირფას სურბებს: ილია კვეკელი, აკაკი შინიძე, ზორბეგ კვაძე, ჯანსუღ ჩარყვანას... პოეტ-ადრეტიკოსი ილია აბაშიძე პატარა ვარიანელს წაძღვევ ალექსი მოწვევებით: პირველ კვებოდასწინ ფეხბან „დღეა ენას“ არიგებს. და ეს ყოველწლიურად მწიგნობარს, ლამაზად, უფრო შინაარსინად ოქტომბერი. შემოღობა. რთველი.

ძეგლი — „დღეა ენას!“

მეგობრებმა 40 წლის მოღვაწეობის აღსანიშნავად იაკობს იუბილის გადახდა დაუპირეს შინის დაიკრეს. არ უყვარდა დღეობები და იუ-

ბუს ორივე მხარე მორთულია „დღეა ენიდან“ ამოღებული ეპიზოდებით. მუსხი ვერზეში იკითხება ორი სიტყვა: „აი, ია“. პატარა რულე საცალკეო ბოიერი გაუღვიათ... ეს „რულეტი თქვია“. ვარიანის შესასვლელში თათარს თუხლუბებს — ჩერჩილებს ავლებენ... ესეც, ზარმაკი გიგოი... „ნამდელი კალი გაუმარათო, მკვრიც ახლად მოუკობიათ...“ მიტინგის საზეიმო დღეფერი დაქარავს. შემოდგომის ფეხბან იღვრება ლყავაწვლილი თურნაშელის ბაგებიდან. ვარიანის საშუალო სკოლაში ჩამოსულან ჩრეული პედაგოგები, გორის ნ. ბარათაშვილის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის პროფესორ-მასწავლებლები. სამეცნიერო სესია მიმდინარეობს.

ბილები, არ უყვარდა აურსაური, რუმი, ურე ტუნხიო კაცი იყო. „დღეა ენას“ მე-100 წლის თავი ხომ მხოლოდ წინის იუბილეა.

„არის წიწები, რომლებსაც მგელი უნდა დაუღვას ენას, მათ ავტორებს კი არა, წიწებს, დიას, წიწებს...“

„დღეა ენას“ კვარცხლბეკზე კაცობრიობის სტიკობამ იცის ფაქტები, როცა გამოჩინო ადამიანებს, მწიგნობებს, მეცნიერებს შეტყუებს უღებენ. ჩვენ ვგვხვდით, ამ ძველთა შორის წიწის შარავნდელით, აღმართის გადაშლილი წიწის ძველი, კეთილად რომ ამოიკითხება გარკვევით — აი, ია!

მე ზატარა ქართველი ვარ, კავკასიის მივების შვილი,
და განცხროპით სხვაგან უოფნას მიჩრქვინა აქ საკვდილი.
ქართლ-გახეთი, იმერეთი, გურია და სამეგრელო,
ეველა ჩემი სამშობლოა, საუვარელი საქართველო.
ხან თუ შტერნი აოსრებდნენ, იყო მღერეთის ცრემლის ცხარის,
ბრწინვაფლე დროც დასდგომა, დრო დაყოფის და თამარის.
მე ზატარა ქართველი ვარ, სახსელოვან ერის შვილი,
და მსურს მერგოს სასახელო მეც სიცოცხლე და სიკვდილი.

ღუბუ მებრალი

ჰეპვილი

იზარდე, მწვანე ჯვავილო,
დაზურდი, გახდი უნაო;
იკურთსოს იმის მარჯვენა,
ვინც გოყნა, მოგიყვანაო.
სეცამ გიკზანოს ცვარ-ნამი,
მზემ შუქი გეინოს თანაო;
ქარმა გადეფლოს ზღვახავით,
მწურებმა მოგასხონ ნანაო.
აზადლი, თავი დაისხი,
ჯვავილო, ნორჩო უნაო,
იმისი სახსრდო შეიქენ,
ვინც გოყნა, მოგიყვანაო.

იოსა ღავითაზვილი

დილა

ვარდს გეუფურჩქნა კეკაორი,
გადამწვევოდან იანა,
ზამბასხსაც გადვიებოდან
და თავს უსრიდან ნიანსა.

ტორაოლან მადან დრუბლებში
წკრიანლ-წკრიანლით გადობდა,
ბულებულიც განარებული
ნახისი სმით ამას ამბობდა:

„აბეკავადი ტურუბა ქვევანაკ,
ილხინე ქართველთ მსარეო,
და შენც, ქართველო, სწავლით
სამშობლო განარეო“.

სოსლო

ქალბატონი თამარი მამამობს:
„ყოლა. ნავთი არ იშოვებოდა. სურსათისთვის საათობით იდგენ რიგში. ომის სუსხით გათოშილ ხალხს სევეა და ნალექელი ეღვა თვალუმში. დედა და დეიდა წაღწამოსმულეები ისხდნენ და „დედა ენას“ ადგენდნენ. საათობით ჩაქირკიტებდნენ თითო ტექსტს. კამათობდნენ, ასაბუთებდნენ, ღამეებს თითრად ათენებდნენ. თუ წვალებს ნათს ვიშოვიდი — ბეუტევა-და ლამა, არადა, ქონის სათვლი იდგენ თეზოდა. იდეა 1943 წელ“.

ცხოვრება ჰყარა, მაგრამ ნათელი რწმენა ასულდგმულბდათ. „მოუზედავად ომის სიძენელებისა, ეველა ბეშვს უნდა ვასწავლო და ვასწავლო კარგად“ — ასეთი იყო მწოდება. განათლების სახალხო კომისარიატს უპირველესად სახელმძღვანელოთა გაუმჯობესებაზე უნდა ეზრუნა. გამოცხადდა დახურული კონკურსი — „დედა ენის“ და შერეე კლასის „მშობლიური ენის“ სახელმძღვანელოს შედგენაზე. სხვადასხვა დევიზით „დედა ენის“ მრავალი ვარიანტი წარმოადგინეს, გამოარჩვეს „ეგრეოლებმა“ და „არაგვისპირელებმა“ — დემა — ნინო ბოცვაძემ და ეკატერინე ბურჭინაძემ (ბაქრაძეებმა). მათ მიერ იაკობ გოგებაშვილი — დედა ენის“ მიხედვით შედგენილი სახელმძღვანელო, რომელსაც შემდეგ გამოცემებში უფროდ-უფრო აუმჯობესებდნენ, ახლაც მოქმედა.

— რა არის ამ სახელმძღვანელოთა უმოვრისი ღირებვა? — ვკითხეთ პროფესორ ვალერიან რაშიშვილს, 1943 წლის კონკურსის ვიურის მდივანს.

— ნინო ბოცვაძემ და ეკატერინე ბურჭინაძემ დღი ამავე დასახლ იაკობ გოგებაშვილის შემეცვიერობას, — გვითხრა ბატონმა ვალერიანმა. „დედა ენის“ ყოველი ახალი გამოცემისას ხელმძღვანელობდნენ დიდი წინაპრის გამოცდილებით, ცდილობდნენ ი. გოგებაშვილის „დედა ენის“ ავტორს პირნიაბებს არ დასცილებოდნენ, შეტეხათ თავიანთ „დედა ენაში“ ი. გოგებაშვილის „სამეწაფილო თხზულებანი“.

ზატონი ვალერიანი სავანგებოდ ამახვილებს უურადლებას მგერა-ასოთა რიგით დალავევის პირნიაბზე, სწავლების გოგებაშ-

იაკობ გუგუზაშვილმა, მოულოდნელად აცლა შექმნა მისი ზედოვანი შიშისად და ხმაველი წამოიხრია. ამ დღეს შედარებით მიმდევრითა შიშის უნარგველად ხშირ ბოცებებს და გუგუზაშვილზე ზურჯანაძეს ასახელებენ.

განათლებელი

ვილისეულ ანალიზურ-სინთეზურ მეთოდზე, ადელ ენის პატრიოტულ ხასიათზე: **ნინო ბოცყაძე იგონებს:** „ღელა ენაში“ ბუნება, ფრინველები, ცხოველები, ადამიანები — ყველაფერი შრომატოვარი, მახლობელი, ჩვეულებრივი იყო და როგორ შეშფოთდა მე, ქართულ ბავშვს, ღელა ენა არ მყვარებოდა?!“

რას ნიშნავს ასობევრთა სათანადო თანამიმდევრობა? 1) მომდევნო ასო გრაფიკულად მსგავსი უნდა იყოს წინა მასალს; 2) ახალი ასო-ბგერა საციოხევი ასოს საცემო რაოდენობით შედგენის საშუალებას უნდა იძლეოდეს. ეს პრინციპი, სპეციალისტთა აზრით, იაკობ გუგუზაშვილმა გენიალურად ინტუიციით, ქართული ენის თავისებურების მაქსიმალური ვათავსოწინებით განხორციელა. გვიხსენით პირველივე ტექსტები: „აი ია“ და „ათთა“. ნინო ბოცყაძე წიგნი — „ნორჩ მეგობრებთან ერთად“ — ეკმათება „ღელა ენის“ სხვა ვარიანტის შემდგენელს; აი როგორი თანამიმდევრობით აქვთ მათ ტექსტები წარმოდგენილი: „აი ია“ მოსდებს „სია“, ხადაც ამგვარი ფრაზაყაა შეტანილი: „ის ია“. ნინო ბოცყაძე სამართლიანად მიუთითებს, რამდენად არაბუნებრივია ეს ფრაზა. ათბაში ამგვარი თანამიმდევრობა უმხაზულობის მტკიცე ბავშვს ანბანის ათვისებას ურთობებს. დარღვეულია თვალსაჩინოების პრინციპი. ბავშვისათვის ფრაზებარია სიტყვა „სია“. იაკობ გუგუზაშვილის აქტიური „ბავშვი მიღის საინტერესო ბგერასაკად და ენას სწავლობს მტკიცედ. დაცულია თვალსაჩინოების გზით. თვალსაჩინოება არის ის ქვეყნობილი, რომლებზე შენდება ენის ცოდნა.“

გუგუზაშვილზე ზურჯანაძე და ნინო ბოცყაძე მთლიანად ეყრდნობიან იაკობ გუგუზაშვილის ტექსტების შერჩევას (ტყვერი საციოხევი ტექსტის პირდაპირაა ი. გუგუზაშვილის „ღელა ენიდან“ გამობრუნალი). ხალხური თქმულებანი, ლექსები, ანდაზები, ჩვენი მოჩინილი მუშრების საყმაწვილო მოხარობები ამოებს სახელმძღვანელოს. შიშისწინავეადა შერჩეული თანამიმდევრობის მისახეობა მასალა. ყველაფერი მარტყადაა მოსაზრებელი, ბავშვის აზროვნების შესაძლებელი. მათ კარვად იციან დიდი ჰელა-

გოვის უშინსის აზრი: „როდესაც ბავშვს ნაადრევად ხვდება მეტად დიდი მოთხოვნილებანი სწავლაში საზოგადოდ და რომელზე ცალკე საგანში განსაკუთრებით და როდესაც ასაკისთვის დაუღვეველ სინტეზულეებს ეყრება, შეიძლება მან დაჯარვოს რწმენა თავისი საკუთარი ძალისა და ამ რწმენის უქონლობამ ისე დამიკვიდროს მასში, რომ დიდხანს შეანელოს უთქმარმატება სკოლაში“.

იხვე ქალბატონ თამართან ვსაღებობო. გახუბუნებულ ფიტივებს ვათვალიერებთ, საღარბაზო პრაიათებს, ძველ ეურნალ-გაზუთებს. „ღელას შესახებ“, ასე აწერია მათ. ამ იფხანში აკაცის გამოგზავნილი პრაიიცი იხებხა.

ნინო ბოცყაძე იგონებს: ერთხელ პატარა ნინო მამას — ისებზე ბაქრაძეს — სასერონლ წაუყვანია. შეხვედრათა აკაცი, რომელსაც უთხარებს, ეს ბავშვი ვინ არისო. მასეხი რომ მიუღია, სცილობს უთქვამს: — ისებზე, ღელას არ ენებ შენი რიგინალიო, ისებზე ბაქრაძე მთარგმნელი გახლდათ.

— ღელა, — გვიამბობს ქალბატონი თამარი, — ლექსებში და მოთხრობებს წერდა. მის ლექსებზე მუსიკალა შექმნილი (თამარი შავერშვილისა), თარგმნილი ლუშინის, გულაკტიონის, გამოცემულია ევალდის ზღაპრების თარგმანი.

ვინ არ დადიოდა მათს იფხანში: ანასტასია თუმანაშვილი, პარამ დემურია (ნინო და ევაქციონი აქტიურად თანამშრომლობდნენ ეურნალ „ნაყადუბში“), ნიკო ლომოვარი, ივანე გომეზაური (ვარლამ ზურჯანაძესთან ერთად შეადგინა ქართული სახელმძღვანელო რუსული სკოლებისათვის), ისებზე გრამაშვილი, ნინო ნაკაშიძე, ექვთიმე თაყაიშვილი, ივანე ჯავახიშვილი, სიმონ ჯანაშია, მიხეილ ზანდუცილი...

ნათლის სვეტიცხოვნი ლოკულობდნენ იაკობ გუგუზაშვილზე.

ნინო ბოცყაძე იგონებს: ლუარსაბ ბოცყაძე, ნინოს მეუღლე და ცნობილი საზოგადო მოღვაწე, იაკობის სახელმძღვანელოთა ვაიმეცხობის ხელმძღვანელობდა. თურმე ერთხელ უთხარის, შენს სახელს, როგორც რედაქტირობისა, ყდებზე მიეაწერითო. საშინლად სწყენია ლუარსაბს: ამ წიგნზე მხოლოდ

იაკობ გუგუზაშვილი უნდა ეწერისო. ცხატკარიწმ და ვარლამაა, ნინომ და ლუარსაბმა იმ დრის დაიწყეს მოღვაწეობა. ერთი ქართული ენა იღვენებოდა გენიალურად იანავსები და ვისტორიკოები. თამარის ვადათილი სდენებდა, ცნობდა, მათი მათ ავიწყლებოდათ (უფრო მეტი ვერაფერი ივიწყებდნენ), რომ „სულის მოძრაობის მხოლოდ დღედანა მხატვრის სინამდვილი და სისრული“.

გამოჩინილი პედაგოგები დარაჩად ედგნენ დღედანს.

ნინო ბოცყაძე მოგვითხრობს: ვერ კიდევ გენიალურად სწავლის დროს მოსწავლეებს ფული მოგროვებს და შრომატოვარი ენის მასწავლებლის დანიშვნა მოითხოვს.

მანაც რა თავგანწირულად იბრძოდა მამინდელი თობაში.

მეტი საუბრის რკალი ვიწროვდება; ისევ დღესას და დღევანდელ გვესაუბრებთ თამარი: უსაზღვროდ ვეძებოდა ბავშვებს. ყველა ნაყოფარას ასისეს, რომელზე მათგან უთ ავად გახდებოდა, კატო მასწავლებელი მიწვევით, იხვეწებოდა.

დღებუ ვერ ძღვნიდნენ უერომანსოდ. თითქმის ერთი სული ეფავთ, ერთი სიტყვა ხლით ცხოვრობდნენ. დიდამქმის ვარდაყვალბის შემდებელ დედაქმნის დიდხანს აღარ უყოცხალია.

თამარი და ქეთივანი ევაქციონესა და ვარლამის ქალიშვილებს არიან. თამარი ზურჯანაძე რესპუბლიკის დამსახურებულ მასწავლებელია. იგი ახლანდ შრომის წითელი დროშის ორდენით დააჯილდევს. ქეთივანი ფილოლოგია. უნივერსიტეტში მოღვაწეობს.

არა, არ მომისმენია ქალბატონ თამარის გავატილი, მაგრამ დანამდვილებით ვიცი, რომელი იქნება იგი...

საკატა ხნის წინად დებმა ი. გუგუზაშვილის სახელობის პედაგოგური ინსტიტუტი უსსსკიდლოდ გადისებოდა მდიდარი ბიბლიოთეკა.

ნინო და ლუარსაბ ბოცყაძეების უფროსი ვაჟი იოსები ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორია, უცხოელ — ექიმი.

ტრადიციულად ვერცხვდება: სახელოვანი დების შთამომავალი ჩვენი ინტელექტუალის მოწინავე რიგებში იღვწიან.

დღებუბს პანფიონი მშის ჩასულისს ვეწვევ. მიწლოდა მათი საფლავები მენახა. ვარდების სურნელება იფრქვევდა. ვაზის სწავალი ჩახვეოდა საფლავთა გასწვრივ აშოლტულ ხეებს.

ისინი აქ განისვენებდნენ. ვისხენებე ილიას ვერ პერიფრაზს: „როგორიც დღედაცია, ისეთი იყავი და როგორიც იყავი, ისეთი ირავი“. ასეთი ქალები მარად ხსენდება ვეყვანას!

ნეტავი იმთა — ვალონდონი წვიდნენ და სოლოდონი წვიდნენ და დატოვეს „კვლი განათლებული“.

საქართველო

საქართველო
საქართველო

კარგა ხნის წინათ ჟურნალ „ნაკადლში“ გაგრძელებული იმეჭიდებოდა მეტად საინტერესო, პოპულარული წერილი. წერილის სათაურად „ქალაქის თავდასახვალი“ ერქვა. იგი, რასაკვირველია, თარგმანი იყო, რადგან მაშინ ქართულ ქალაქებს და რვეულზე აღნაბთ ძეხორციელებდნენ ვერ ითქვამებოდა.

ახლა კავშირის მასშტაბში არის ცნობილი შუადღის ენერჯეტალდ-კომბინატი, რომელიც ამირკავკასიის დედისურთაა. ამ კომბინატის შემქმნის ისტორიაში თავის დროზე ქართულ პოეზიაშიც კი დატოვა კვალი. ვადგებოდით ჩვენს საყვარელი პოეტის ალიო მირცხულავას პოემას: „ენერჯის“.

„უცხე გავარდა თოფი ყვირილის, ხმამ არამაღე აღაღდა, მასარბინატი მორბის ყვირილით, უკვე ქალაქი შობა ქარხანაში“.

ამ კომბინატისათვის აქაფებულ ენ-გურს მოქოვდა დაბა ჯვარში სოფის ვეფხურთელა მორევი. თავის დროზე საქ-ემში ჩაუხედავი ადამიანისათვის შე-იძლება ეს ერთგვარი სასწაული იყო: ხე და... ქალაქი? დანა, ხე და ქალაქი, ქალაქი, ყოვლი დილით ჩვენს ხელთ რომ შრიალებს, რათა ჩვენი ქვეყნის ყოველი კუთხიდან ახალ ანაბევი გავამცოს, — შრომის ფორმ-ტის ამავე, ხუთწლიდის ამავე, წარ-მატებათა, მიღწევათა, გამარჯვებათა ამავე! ქალაქი, რომელითაც ერთმან-ხელს სიყვარულს, მოკითხვის სურ-ველს ვაგებინებთ, ქალაქი, სადაც თუნდაც ერთი ლექსის რამდენიმე გა-რიანტი იწერება მითრთლავრე ხელით და, — უპირველეს ყოვლისა, ქალაქი, — რვეული, სადაც ჩვენს პატარავს პირველი ასობევი გამოჰყავთ სასოე-ბით: „აი, ია! რა მძელი და რა საყ-ვარული ეს პირველი ანაბი. ძნელია, როგორც იმ მძიმე ქოშურის მუღება, რომლის იქითაც სამთისხეული წოლ-კობი გვევლება, ნეტარია, როგორც ის წალკობი ცოცხლისა, რომლის დაუუ-ლებდა ჭასს ვაკელებს, სინონით გვაე-ვლებს, გვამაღლებს — აი, ია! — ხმა-მალა კითხულობს ბავშვი თავისსადაც და აკვირობს, რა შესძლებია მის პატარა თითებს, ჯადოსნურ კალამს, ჯადოსნურ რვეულს...“

მერე და მერე უფრო რთული სტრი-ქონები გამოჰყავთ იმ ხელებს, უფრო და უფრო რთული აზრები, მითხრო-ბები და ლექსები, რთული მათემატი-კური ამოცანები, ფორმულები, ინტეგ-

რალები... დედები კი სათუთად ვინახავთ მათს პირველ რვეულს, ვით პირველ სინა-რულს ის, ია!

თუნდაც ამიტომ არის საინტერესო რვეულის დაბადება: რიტმული გვეგ-უნეს მერქნის გამჭერქავი დილურა და 8 საათის განმავლობაში 480 გუერ-მეტრ კანცეცლო მერქანს ჰგზავნის ლითონის ესტაკადებით დანაფოტებელ განყოფილებაში. მერე დანაფოტებულ მასალა გოლიათ სახარზე ქვაბებ-ში ეშვება. აქ გულმოდგინედ ტრიალე-ვენ მხარშებენ — ალიონმა თიფლა-ვლადიმერ ქორია, ჯემლო ლეითიანი, და სხვები. ისინი ამოწმებენ ნაფოტი დატვირთულ ქვაბს და თითოეულ ქვაბ-ში 130 უბერმეტრ გოგირდვან მგა-ვას უმატებენ. 8 საათის შემდეგ საწ-რეტში სასწაულით ეშვება ტექნიკუ-რი ცელულოზა. იგი... ირეტება, დანა, ნუ გაკვირდებით: ირეტება და კორქ-ების გამწმენდი აგრეგატებისაკენ მიე-შურება. აგრეგატებთან მითვალთვა-ლედ ლიანა ქვარცხავა, ნანული იზო-რია და ზინა ცანავა დგანან. ისინი წა-მისწამ კლიან ლაბორატორიდან პა-სიხს: „ცელულოზა ცელმუნდლია!“ ეს იმას ნიშნავს, რომ ცელულოზა გაწმენ-დილია ყოველგვარი კორქისაგან, ზედ-მეტრ ნივთიერებისაგან. ახლა გამოთე-რებელი კომპურები და ასევე მითო-სივენ წოლს: თვავიდა ქლორი და კალ-ციუმის პიპოლორიტის სხნარი ლიე-ვილებს მათში, რეტცავს და ალფოთა-რებს ცელულოზას. მეთისველი, თუ თქვენ ჯერ არ დაგივალთერებიათ ეს „საიცარი“ კომბინატი, მაშინ გთხოვთ ქალაქის მასის დანამაშადებულ სამა-ქროში მაინც გამოვეყვეთ: იქ ქათათა ცელულოზის ბოჭკოებს გრძობდა და განიავდა ჭრიან. და კიდევ ერთი, უმ-თავესი რამ: რათა ჩვენი რვეულის ფურცელი უფრო გლუვი და პრილა-იყოს, რათა მის ზედადებულ უფრო სა-სამობინდელ, სუფთად აბიტეტის ჩვე-ნი პატარემის კალიგრაფია, ფურცელმა-ს წერილობის მუღისა, არ გაიღანანოს ნაწერი, ქალაქის მკეთებელი მანქა-ნის ქსელზე ცელულოზას შემწე-ბავ-მუშავესგულ ნივთიერებას უმატე-ბენ, ანავე ქსელზე ხდება წყლის დარ-რეტება და საქალაქედ მასის თიფი ფე-რის ფორმირება. ამრიგად, უკვე დროა დაწინებოთ, თხელი, პრილა ქალაქი საშრობში გადავუზავით. არ გაკვირ-დეთ, თურმე სარვეული-საწერი ქა-ლაქი უთოვდება კიდევ, ოღონდ წი-

ნასწარ უნდა დაინამოს. მერე კვლავ აგრეგატი გვეშვება. ტექნიკურზე ასევეს და რულონებად ჭრის ქალაქს, დანაწმუნებელი ვართ, მათავებლებზე-სა, ხმარება და რულონებზე ქალაქის ლიევიტა გაავარბათ, მაშ წამით შე-ისყვით მზა ქალაქის წარმოების სა-ამქროსთან. ცისფერივალადა, ენერჯე-ული ქალი ნაღვედა რადენკო განაბე-საამქროს. შვილებმა არც კი ცსკლა შეუყვანებმდე გამოსალპარაკებლა. ნუ განაწყენდებით, — საამქრომ დღე-ღამეში 80 ტონა ქალაქის ნაცვლად 90 ტონა სახისიანი ქალაქის გამოშ-ვება ითავა.

გამოშვებული ქალაქის ნაწილი და-ნიშნულებისამებრ იგზავნება, ნაწილი კი ფრთო მოხმარების საშრობის სა-ამქროში გადადის. აი, აქ უკვე ჩვენი ნარკვევის გმირს — რვეულს ვხვდებით: მას ხუთი სასკოლო რვეულის აგრეგატი ემსახურება. მესახურება პირველი და მერევი ცვლა. თითოეული ცვლაში სკოლით აღამიანი, ასი ქოლია, მათ შო-რის შრომით განსაკუთრებულად თავ-გამორჩილი: ბაზუკა კიხია, ბაზუკა და კლავია მარანგები, ნონა ლარუ-კია, ვენერა კაკულია, ლარის ლარუ-კია, თაოტო ახალაია და კიდევ... კიდევ ორასივე ქალი, ორასი მშრომე-ლი, თავისი სასკოლო, თავისი საქმის, თავისი მუთეუ ხუთწლიდის ენერჯე-ული ეს ასეც უნდა იყოს — კომბინატი ხომ პირველი ხუთწლიდის პირშობა! მის სა-ამქრობებში კვლავ შესვდებით პირველი ხუთწლიდის ლევენდა-აღამიანებს, პირ-ველი ქართული ქალაქის სიყვარულით აღესილებს.

აგრეგატები კი კვლავ ერთდროულად მსახვენი ფურცლებს, ბეტაბეტ გარე-კანს, ჭრის ნარბობს და კინავენ რვე-ულებს. აგრეგატებთან დგას ორივე ცვლა, თითოეული მათგანი დღე-ღამე-ში 60 000 რვეულის ნაცვლად 65 000 ხარისხიანი რვეულს რომ აბარებს სა-ხელმწიფოს. ასე რომ, ერთი წლის მან-ძილზე შუადღის ენერჯეტალდ-კომბი-ნატის მშრომელთა გარჯის შედეგად 77 მილიონი ხარისხიანი რვეულს მი-იღობს ჩვენი სამშობლო.

მშვიდობაში, ხუთებზე სწავლაში, ჩვენნი ბავშვები, ჩვენი მომავალი, ეს არეალებენ!

რეკავს სექტემბრის ზარები. ინებდა მერხებზე ქორთა თაფლი. იფურცლებს სამამული რვეული.

— აი, ია!

ოლია დაღიანი

რესპუბლიკის დამსახურებულ პედაგოგს, ქალბატონ თამარ ხელაშვილს შინ პესტუმრით.

ოთახში შევიცილვა და მალული დიმილით გვითხრა:

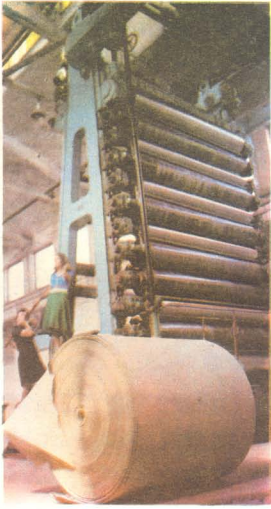
— კარგ დროს მოხვედით, სიხარული უნდა გაგიზიაროთ: ამ ორი დღის წინ, ქალთა საეპარქიო სასწავლებლის კურსდამთავრებულნი შევიკრიბინეთ, დამთავრების მესამოცე წლისთავი უნდა აღგვენიშნა, მაგრამ ჩვენ ხომ „დედა ენის“ ფართო პრობაგანდისტებიც ვიყავით თავის დროზე! ამიტომ გადავწყვიტეთ; 30 სექტემბერს, ამ ძვირფასი სახელმძღვანელოს დასკამების მე-100 წლისთავისათვის შევხვდეთ ერთმანეთს. დე, სწორედ მაშინ გავისხენით ის დღე, როცა ჯერ კიდევ ახალგაზრდა გიგონები, სიყვარულითა და მორბაძლით გავემართეთ ხალხში ქართული წერაკითხვის გასავრცელებლად...

ექვთობდა დელავდა, მაინც წვრილად გვიამბო თავის ბავშვობასაც, ყოველმხრივ დაკავშირებული რომ იყო იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენასთან“. „დიდედაჩემი, რუსუდან ინაშვილი წიგნიერი ქალი გახლდათ. მივლი დღის მუშაობით მოქანცული ერთ პირს წაიძინებდა და მერე სახლის მუქზე შუალამემდე კითხულობდა წიგნს. „რაში მარგია ეს კითხვა, თუ ჩემს მეზობლებსაც არ ვაზიარებ ცოდნას?“ — თქვა და სოფელ საქობოში, თავის ბინაში სკოლა გახსნა, სადაც ახალგაზრდა გიგონებს უფასოდ ასწავლიდა წერა-კითხვას, ავარჯიშებდა ჭრა-კერვასა და ქსოვანი. სწორედ დიდუდას დავუნახე ხელში პირველად „დედა ენა“.

პაწაწა მარტო ვფურცლავდი ამ წიგნს. დიდუდა სათბილოსოდ მამუალებდა. მალე მართლაც მიმბაბრეს საეპარქიო სასწავლებელში.

ქართულს სერგი გორგაძე გვასწავლიდა. კურსი რომ დაგმთავრებ, სასწავლებლის ინსპექტორმა კონხელი კეკელაემ, ორ სხვა წარჩინებულ მოსწავლესთან ერთად კავკასიის ოლქის ინსპექტორთან წამიყვანა, მას უნდა გავემწესებინეთ სამუშაოდ. ერთ-ერთი სკოლა შემომთავაზეს, დიდ ხელფასს მპირდებოდნენ, მაგრამ უარი ვთქვი, სოფელი, ჩემი ხალხი მიზიდავდა.

1915-16 სასწავლო წელს შევალე სიღნაღის რაიონის სოფელ ნუკრიაანის სკოლის კარი. სკოლა წერა-კითხ-

ვის გამაგრებულებმა საზოგადოებამ დააარსა. ცხოვრება ჭირდა, ამიტომ საზოგადოებას სანაივ ჰქონდა გახსნილი, რიშლის შემოსავალი მთლიანად სოფლის კულტურულ ცხოვრებას ხმარდებოდა; ეს ვული ღარიბ მოსწავლეთა ჩაცმა-დახურვაც იხარავებოდა.

სკოლა ბალაშვილების ბინაში იყო მოთავსებული, მეორე სართულზე და ორი ოთახი ეჭირა. გამგე-მასწავლებელი მე გახლდით. მეორე მასწავლებელი ელენე ანმეტელი იყო. თითო ოთახში ორი ჯგუფი სწავლობდა. ერთი მასწავლებელი ამეცადინებდა; ერთნი რომ წყედნენ, მეორენი ზუპირში ვარჯიშობდნენ, მომდევნო გაკვეთილზე როლები იცვლებოდა.

ცოტახანს შეჩერდა, თითქოს წარმოიდგინა ის ორი ოთახი, „ღედა ენაზე“ დახრილი პატარები.

— სკოლისთვის დიდად ზრუნავდნენ ადგილობრივი ინტელიგენცია, შეძლებული ოჯახიშვილები: ღამაში მესერით შემოვიღობეს ეჭო, ბიბლიოთეკას 550-მდე წიგნი შესწირეს, მოგვიტანეს საკლასო მაგიდები, ლინოლიუმის დაფები. მოსულიშვილებმა ხეების ქვეშ ორი სკა დაგვიდგეს და მეფუტკრეობისათვის საჭირო ლიტერატურაც გადმოგვცეს.

ჩემს კლასში ათი-თორმეტი წლის გოგონები იყვნენ. „ღედა ენას“ 1912 წლის გამოცემით ვასწავლიდი. ბავშვებს დამატებით სავარჯიშოებსაც ვაძლევდი. ცხოვრებას და მცენარეებს დიდ სქელ ქალღღუზე ვსატყავდი და ქვემოთ წარწერაში რამდენიმე თანხმთან ასის ვაკვებდი. ეს წარწერები თავად ბავშვებს უნდა შეეცნოთ უცნობი ასოებით.

ნუკრიანელ პედაგოგ ქალებს არც უფროსები დავიცვებიათ: საღამოობით იმავე საკლასო ოთახებში უფროს ქალებთან ჰქონდათ გაკვეთილები და მერხზეც იჯივე „ღედა ენა“ იყო გაშლილი. ხანშესულებიც ისეიჯივე ხალისითა და გატაცებით ეუფლებოდნენ ღედაენას, როგორც მათი შვილები და შვილიშვილები.

ასე, რომ, ამ ძვირფასი სახელმძღვანელოს შემწეობით, შრომითა და მონდომებით, სოფელში ბევრმა — დიდმა თუ პატარამ მარტო საკუთარი სახელისა და გვარის მოწერა კი არა, წიგნების კითხვაც კი დაიწყო.

ღვაწლისილი პედაგოგი თამარ ხელაშვილი ამეამად „ისვენებს“, მაგრამ შინ რა გააჩერებს! იგი საზოგადოებრივი ინსპექტორია: ძნელად აღსაზრდელ ბავშვებთან მუშაობს.

დამოლოს, მისი კეთილი დალოცვა გამოგვყვა: — „ღე, მარად ბრწყინავდეს ის ჩირაღდანი, „ღედა ენამ“ რომ აანთო!“

**პატრიოტი ჰქვია,
ვისაც სიძოვების
უშთაპრავს სახელ
გაუხლია გოგონიური
ქვეყნის ბელნიერაბა,
ვინც თავგამოღებულად
და გუგოვრად
ეპრკვის დაუღალავად
ყოველს ღებრკოლებას,
როგელიც მის
სამოგლო ქვეყანას
ნარებებვის გზაზე
გაღალოგებია,
ვისაც მთლად
დაპარბულად მიარნია
ყოველი ნამი,
როგელიც არ მოუხმარია
გამულის ზრუნვისათვის,
ვისაც ეღებვის გული
გამულის ტანჯვით,
უხარის მისი ღხანითა,
ვინც ბელნიერია
მისი ბელნიერაბით,
უბედურია მისი
უბედურაბით
და ვინც გზად არის
ღიმილით უხსნიროს
განს თავისი სიძოვლუა.**

0. გოგებაშვილი

სანი მიკროლო ლენსი

მიამწინადაც, ყიფიანის ქუჩის დასაწყისში, ხელმარაგნივ, ძველი ქართული აგურით ნაგები, ორსართულიანი შენობა დგას, მოხუკურ-თმბებული მოკარიანი აივნითა და საკმაოდ ფართო ფანჯრებით. 1901 წლიდან ამ სახლში, მცირე სართულზე ცხოვრობდა გამორჩეული პედაგოგი და საზოგადო მოღვაწე, ჩვენი ადვანისი შემქმნელი იაკობ სიმონის ძე გოგებაშვილი. შოი მღვიმელის მოგონების მიხედვით, „ყიფიანის ქუჩაზე, ყარავეის სახლში ი. გოგებაშვილს თავდა მშენებერი, მზანი, ორი მოზრდილი ოთახი, სამზარეულო და აივანი“. ამავე სახლი გარდაიცვალა იგი 1912 წლის ივნისში.

ცნობილია, რომ „დედა ენის“ ავტორი საგანებოდ არჩევდა გამორჩეული პოეტებისა და მწერლების ლექსებსა და მოთხრობებს, ხალხური შემოქმედებიდან წიგნისათვის შესაფერის მასალას. „დედა ენაში“ დაბეჭდილი მრავალი მოთხრობისა და ზღაპრის ავტორი თავად გახლდათ. ასევე საგანებოდ არჩევდა იგი თანამშრომლებს, ასოთამაშობებს, კორექტორებს, მკინამავებს, და ყველას, ვინც კი ამ საქმიანთვის საჭირო იყო.

„დედა ენის“ ერთ-ერთი კორექტორი, ბავშვების საყვარელი პოეტი შოი მღვიმელი იყო. ცნობილი საბავშვო მწერალი ნინო ნაკაშიძე იგონებდა: „ზნორად მომიტარებს თვლი ბესიკის ქუჩაზე ყიფიანის ქუჩისკენ იაკობ გოგებაშვილთან მიზნავალი შოი მღვიმელისთვის, რომელსაც ხელში „დედა ენის“ კორექტურა გჭირა. „დედა ენაში“, ნათლით რომ გეჭებანო, ერთ კორექტურულ შეცდომას ვერ აიჭინდით, ისე გუღდასმით და დიდი სიყვარულით ასრულებდა შოი ამ კვილიშობილს საქმეს“.

შოი მღვიმელი, თავის მოგონებებში იაკობ გოგებაშვილზე წერს: „დედა ენის“ ავტორი არავითარ ხარკებს არ ურიდებოდა, ღონედ წიგნი სურდა და კარგად გამოსულიყო. სახელმძღვანელოების კორექტურას თავადაც კეთებოდა და კიდევ სხვებსაც აკითხებდა. ვინც კი შეუდობას იბოძავდა, ყოველ ერთ მღვიმეში მანუს აძლევდა, ასევე ასაჩქარებდა ასოთამაშობებს და მკინამავებს.“

შოი მღვიმელი თავისი მშენებერი ლექსებით დაბეჭდილ „დედა ენაში“ და „ბუნების კარში“. 1912 წელს გამოცემული „დედა ენის“ მცირე ნაწილში შეტანილია შოი მღვიმელის ლექსები: „ვერძობა შეილება“, „მკვებარა მანუსი“, „შრომის ლუკმა“ და მისივე თარგმანი რუსულიდან „ტროლია და ღრუბელი“. ამავე

წელს გამოცემულ „ბუნების კარში“ შეტანილია შ. მღვიმელის ცნობილი ლექსი „შოია“. ეს ლექსი შემდეგ „დედა ენაში“ შეიტანეს. ამ რამდენიმე წლის წინათ თბილისის 71-ე საბავშვო სკოლაში, პირველ კლასში, რესპუბლიკის დამსახურებული მასწავლებლის ნატო ყვავილაშვილის გაკვეთილს დავესწარი, იგი შოი მღვიმელის „შოიას“ სხნიდა.

— „რად მოფრინობარ, შოიაგ, შენ ასე ადრინადა? — დაიწვეს ლექსის კითხვა, შემდეგ კი ლექსის გარჩევას შეუდგინენ. მასწავლებელმა კითხვა დააჯ: — რატომ მოფრინდნენ შოიიები ასე ადრინადა? —

— რა ჰქვია შენს სამშობლოს? — საკრთივლო! — მკვირცხლად უპასუხა ბიჭუნამ.

— თურმე ფრინველებსაც უყვართ ჩვენი ლამაზი სამშობლო! — და ეს ფრანს ისე წარმოთქვა მასწავლებელმა, რომ მას ვერავითარი ძალა ვერ აღმოფხვრის პატარების მესხებარებიდან. ასე დაკვირვებით არჩევდა ი. გოგებაშვილი მასალას „დედა ენისათვის“. ამიტომ შეტანა შოი მღვიმელის ლექსები „დედა ენაში“ და „ბუნების კარში“.

შოი მღვიმელი დიდხანს მუშაობდა ქართულ-

ანად თავიანთ სამშობლოში?

— იმიტომ, რომ შოიიებს თავიანთი სამშობლო უყვართ. — უპასუხა ბიჭუნამ — უკანა მერხიდან.

მაგრამ ბავშვები მაინც არ ცნებოდნენ, თითები ისევ ზეითნად შემატნობლი.

— აბა, კიდევ რა გინდათ დამუტათ გიორგის განმარტარება? — ჰკითხა მასწავლებელმა.

— იმიტომ, რომ შოიიებს თავიანთი სამშობლო მოემატრათ, — მიუთო გოგონამ მყოვე მერხიდან.

— შენ გიყვარს შენი სამშობლო, გიორგი? — ჰკითხა მასწავლებელმა უკანა მერხზე მჯდარ ბიჭს.

— მიყვარს.

თა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში. იაკობ გოგებაშვილი იმ სახეში საზოგადოების თავმჯდომარე იყო. მათ სამსახურებრივი საქმეები აკავშირებდათ ერთმანეთთან. მღვიმელი თვალნათლივ ხელდავდა, თუ რა დიდი მონაგებ და მზრუნველი იყო იაკობ გოგებაშვილი, დიდად აფასებდა მის ღვაწლს თავისი სამშობლოსა და ხალხის წინაშე. „ძალიან ხნალაბოღებული კაცი იყო და არავის უწინდებოდაო“, — წერს შოი მღვიმელი თავის მოგონებებში და შემდეგ განაგრძობს: „რა წამს გაიგებდა, რომ ამ ამა თმ სკოლაში ქართული ენის გაკვეთილები შემეცირა, ან კანტი-კუნტად მიდინარეობს, მაშინვე ერთ აურზაურს ატეხდა გა-

ხეივანი. თუ თბილისში ვერაფერი გახდებოდა, რუსეთის სატახტო ქალაქში აფრენდა მრავალი ნაირად დასაბუთებულ წერილებს და იქ აბეჭდებინებდა. ამავე მოგონებებში მოიხსენიებოდა მთელი ასოჯი ციარების მოსწრებელი ნათქვამი ი. გოგებაშვილზე: ქართველებს და ქართულ ენას ისეთი ახარ-ახასარი დარჩაო მკაცრ, რომ მას ვერაფერი ვერაფერს დააკლებს.

მთი მთიებელმა რამდენიმე ლექსი უძღვნა ი. გოგებაშვილს აქედან მხოლოდ სამი დაბეჭდვებული. 1896 წელს, უნარად „რომანოვი“ დაიბეჭდა შ. მთიებლის ლექსი „მუხა“.

„იქ ერთი ბერი მუხა დგას, მარტო-მარტოცა ეუღლა, გულდინჯი, დაფიქრებული, გამომხარალი გრძნულად, ვიცი, მის გულში მრავალი იოღმა, ვარამი ტრიალებს, მაგრამ იმ ნაღვლს ავიღოდა, არავის გაუზიარებს“...

მთიერ ლექსში შ. მთიებელი იაკობ გოგებაშვილს არწივს ადარებს. ლექსსაც მთავრად „არწივს“ — ჰქვია. ეს ლექსი 1912 წლის მარისში დაიბეჭდა, როცა ი. გოგებაშვილი მძიმე ავადმყოფი იყო. ერთი თვის შემდეგ — ივნისში, იგი გარდაიცვალა. ლექსი ასე წყვილი:

„არ წუგვიზინდი, არწივო, რა დროს სიკვდილის ჯვრიცა, შავ ყურანს ჩახლტობის ხმით რამდენჯერ დაუღწერია, მაგრამ შენს დიად გულს და თვალს მტყარად რომ შეუღებოვია, გებრუნებულა წყსულა, როგორც მადღური ფრია... შეუღიშვითო ნუგუნიცა ხარ მათიცა გმართებს ვალები, სანამ არ გაუმეორებებოთ გული, მკვირი და პრეკალები, უნდა იფიქსო, იფიქსო, შემეჩინებო ძალები, დასაღიო დუქაღველი, სიკვდილს დაუღდეს თაღლები“.

სხვაზე ლექსები — „დიდებული მთავრის ხსოვნას“ 1912 წელს დაიბეჭდა.

„რა ამავეია, და მისდა, განა ვინა გვაყვს მკვდარია? იაკობ გოგებაშვილი? ვინც ვინა ფიქრობს — მცდარია.“

ისევ ცოცხალი ვიბრითო, ვინც ჩვენივეს დღებზე მკვდარია“...

ახვითა ამ ორი უნაერთი ადამიანის, გამოჩენილი ზედაფარვის, საზოგადო მოღვაწის, ჩვენი „დედა ენის“ შემქმნელის — იაკობ გოგებაშვილის და ქართული საბავშვო ლექსის კლასიკოსის, „დედა ენის“ ერთ-ერთი პირველი კომპოზიტორის — შოი მთიებლის ურთიერი დაძმობილებლა. შოი მთიებელს, ილია ჭავჭავაძესთან, აკაკი წერეთელთან და ვივა ფეხველისთან ერთად იაკობ გოგებაშვილი დიდ განმანათლებელს, თავის ქვეყნის ბურჯად მიაჩნდა. ამიტომ არის, რომ მიმდევნი ლექსებში ი. გოგებაშვილს ხან არწივს ადარებს, ხან მუხას და დამბეჭდილობა აკლებს, „დედა ენის“ ავტორი არასოდეს მოკვდება, მარად ცოცხალიაო.

საქართველო პედაგოგიური ქაზი

სე იმიტომ ვუწოდებთ ამ პატარა სოფელს, რომ აქ 1883 წელს დაარსდა სასოფლო-სამეურნეო სკოლა, სადაც მხოლოდ და მხოლოდ ქართულ წინამძღვრებით სავსე იყო. სკოლაში 10-12 წლის ბავშვებმა ცნობისპირაზე გადაშლის იაკობ გოგებაშვილის „დაღენდა“.

სკოლაში სხვადასხვა წოდების ხალხის შვილებს იღებდნენ. ექვსი წლის მანძილზე ყველა სავსეს ქართულად ასწავლებდნენ. რუსული ენა ცალკე სავარდ ისწავლებოდა.

სკოლის დამფუძნებელი ილია წინამძღვრის შვილი გახლდათ. პატრიოტ კაცე მარტო წერა-კითხვის სწავლებით როდი იფარგლებოდა. მოსწავლეები უნდა გასცნობოდნენ მეფინახეობას, ღვინის დაყენებას, მებაღეობას, მებოსტნეობას, ფუტყარასა და ახერხებდნენ მისი მოვლას, ხევა-ფიქსას, საქონლის მოვლა-მოშენებას, დურგაობას, მქედლობას, მიზანი მხოლოდ ერთი იყო — საქართველოს სკოლოდა მწიგნობარი შეუღებოდა, რომლებიც მამულს მოეუღებოდა, მოეგებოდა შემატებდნენ. ამიტომ არ დაინახა ილია წინამძღვრის შვილმა მათი განათლებისათვის 50 დესტერინა მიწა და ტყე, სასკოლო და საყოფაცხოვრებო ნაგებობები, საკუთარი დანახავი 30 000 მანეთი.

სკოლაში სწავლა უფასო იყო. სწავლა ნივთებიც უფასოდ მძღვლიდათ შემოგობდნენ. პირველ წელს ამ ქართულ სკოლაში 25 მოსწავლე მიიღეს.

თი როგორც ავალბებდა თავის შებეღულეებს სკოლის გახსნის თაობაზე ილია წინამძღვრის შვილი გაზეთ „დროუზაში“:

„ჩვენს პრაქტიკულ სამეურნეო სკოლაში შეგარებულ დღეიანს ისწავლიან; ქუეა და გრნება ვაგხსნებთ სასოფლო-მეურნეობის და სხვა საგნების სწავლით და მიი-

ღებენ ხელსონობის ცოდნას იმოდენათ, რომელნათაც გლხს, მამულის შეპატრონის სავსეობა სახლარობაში“.

ამ სწავლითვილო საქმეში მას გვერდით ამოვლდნენ და თავიანთი შემეწობა არ მოაუღდნენ დამა საზოგადო მოღვაწეებმა — ილია ჭავჭავაძემ, იაკობ გოგებაშვილმა, ნიკო ცხევიძემ და ილია ოქროსოვიმცემმა.

სკოლის გახსნამდე ეს თოხანი ადამიანები წინამძღვრისთან ერთად, ისტორიულ ცხრა მუხასთან იყრიებოდნენ და მსჯელობდნენ, წვევდნენ, წონდნენ და ზომავდნენ ქართველი ახალგაზრდობის განათლების საკითხებს, იმ ცხრა მუხასთან, რომელმაც შემოგინება ცნობა ერთელ შეთვის და მისი ჯარის შესვენებას, როცა 1795 წელს კრწანისის ეკლესია ქართველ მეფე პირველად დაძარცვდა.

სასოფლო-სამეურნეო სკოლა 1883 წლის 4 სექტემბერს გაიხსნა და სახეიშო ცერემონიალი სწორად იმ ცხრა მუხასთან გაიმართა. აქ წარმოთქვა თავისი ცნობილი სიტყვი ცოდნის აუწონავ ღირსებებზე ილია ჭავჭავაძემ.

„მაშ გუამართოს, ხალხო, ამ სკოლას, ამ ცოდნის ავესანი გუამართოს ილია წინამძღვრის შვილს, ამ ავესის დამდგამელი გაიმართაოთ ამ სკოლის ოსტატებსაც, რომელნიც მაგ ავესს ვაარწუვენ დასაძინებლად იქ არა, ვასაღვიძებლად გუამართოს თი იმ პატარა კაცსაც, თოვდის ბებუთაშვილს, რომელმაც დაუხოგვევდა, უსასიღლოდ, მართო ერის საქმის სიყვარულის გამო, თანის დრო და ცოდნა ამ სკოლის აწეუბას მოახმარა“.

სკოლის წინსვლისა, მომძღვრებისა და მისი დანიშნულების გამაჩრებობისათვის ღიბი მნიშვნელობა ჰქონდა იმ საძირკველს, რომელიც იაკობ გოგებაშვილმა ჩაუყარა. მან შეიმუშავა სრულყოფილი სასწავლო გეგმა, რომელშიც იერწმნობდა ოშვიაი პედაგოგიური ტექტი, მეცნიერული ცოდნა და რკისინებური ლოკაცია. „დედა ენის“ ავტორმა, კარგად იცოდა რა ძალი ქვე-

ზოდა მთელი ექვსი წლის მანძილზე შრომადღიერ ენაზე სწავლას. და როცა სასწავლო ოლქის მხარუნველის გასცნობად ამ მოსახრებას ავიარებდა, სასწავლო გეგმასაც აცნობდა.

გოგებაშვილისეული გეგმა სამი ძირითადი მუხლით განსხვავდებოდა იმ დროის არსებულ პირველდაწყებით სკოლების გეგმისაგან.

პირველი განსხვავება ის იყო, რომ გოგებაშვილი მოითხოვდა პირველდაწყებით სწავლებას ოთხი წელიწადი დასმობითადა, მაშინ, როცა თეოციკალი სასწავლო გეგმა სამ წელიწადს ითვალისწინებდა. მეორე ცვლილება ის გახლდათ, რომ სწავლა სწავლის ბეჭის წლის მანძილზე ქართულ ენაზე ყოფილიყო. იკობ გოგებაშვილი აღნიშნავდა, ყველა აგროპულ სახელმწიფოს სახალხო სკოლებში შრომობიერ ენაზე სწავლება პედაგოგიურ ტექნიკაზედა არის ცნობილი. გოგებაშვილი აგრეთვე მოითხოვდა, რომ სკოლაში რუსული ენის სწავლება მესამე წლიდან დაწყებულიყო. ეს უკვე მისი სასწავლო გეგმის მესამე თავისებურების წარმომადგენელია, რომელსაც დიდი პედაგოგი მეცნიერულად ისახუტებდა და აყალიბებდა.

სასწავლო გეგმის შესახებ გოგებაშვილის ეს მოსახრებები საფუტვალად დაედო წინამძღვრინარიის სასოფლო-სამეურნეო სკოლის მუშაობას. ილია წინამძღვრინარიის სკოლის უპედაგოგებელ ღრმად განათლებული და ტექნიკური პატრიოტი აღმამიანები მოწივია. იგი ყველაფერს აყუტებდა მოსწავლე ახალგაზრდობის ინტერესებისათვის, პირად მოითხოვდა და სურვილებს არად დადივტებდა, ფეხით ამოდიოდა წინამძღვრინარიისკამდე, რომ დაზოგილი ფულთ რველები და ნივთები წამოეყო შეგირდებისათვის, თავის ხელუასსაც, რომელსაც მოსამართლეობაში იღებდა, სკოლას ამხრდა, მისი მცდელობითა და მოწინავე ქართულ საზოგადო მოღვაწეთა აღმამიანები სკოლა მყარად დადგა ფეხზე. იგი მშანველს ანციფრებდა ყველა საგანში მოსწავლეთა საუეთესო მოზადლებით. ამის გამო აღტკებას გამოხატავდნენ ილია ჭკუძევაძე, ეპატორინე ვახაშვილი, იაკობ გოგებაშვილი და ხელისუფლების ოფიციალური წარმომადგენლებიც კი, რომლებიც თოვანდ აგრერივად არ უქტრდნენ მხარს სკოლის დაარსებას.

ისე მოხდა, რომ სკოლის ბებერი კურსდამთავრებული იალტრა, ნიკიტის მებაღეობა-მეღვინეობის სასწავლებელში გაემგზავრა განათლების მისაღებად. ამ საკმეში მათ გზა ილია წინამძღვრინარიისა გაუკაფა. პირველმა მან დაამყარა კავშირი ნიკიტის სასწავლებელთან, შემდეგ კი თვით ჩაიყვანა წარმომადგენელი მოსწავლეები, შეუქმნა მათ სწავლის პირობები.

ქართველი საზოგადოება გულტრილი არ დარჩენილა წინამძღვრინარიის სკოლის ეგზოზ გამმართებული მიღწევებისადმი, სკოლისა, რომელსაც ეკონომიერად აა-

ლიან უქტრდა. იაკობ გოგებაშვილმა დააყენა საკითხი სათავადაზნაწარმო ბანკის კრებაზე და მოითხოვა სკოლისთვის მუდმივი აღმამარება დაენშინათ წელიწადში 5 ათასი მანეთის ოდენობით. კრებამ დაამკაფიოდა იაკობის მოთხოვნა.

ამ ეროვნულ სასოფლო-სამეურნეო სკოლაში სწავლობდნენ შემდგომი გამოჩენილი აღმამიანები: შერალი მიხეილ ჯავახიშვილი, ცნობილი მეფეტურე და შერალი აპოლონ წულაძე, მომღერალი ნიკოა ჭიშკრაშვილი, ყვავილების მესაიდუმლე ილია მამულაშვილი.

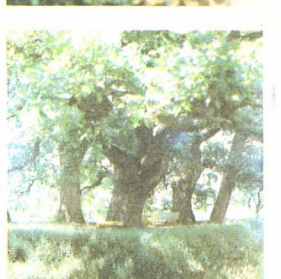
წინამძღვრინარიის სასოფლო-სამეურნეო სკოლაში ახალგაზრდები სწავლას „ღვდა ენით“ იწყებდნენ. „ღვდა ენას“ შეკავდა ისინი განათლების სფეროში, ცნობიერდებოდნენ სხვადასხვა საგანში, იღებდნენ დიდ თეორიულ ცოდნას. ეს იყო პირველი სკოლა საქართველოში, სადაც განათლება შრომას დაუკავშირდა. იმას, რასაც მოსწავლეები სკოლაში სწავლობდნენ, ფერმაში, ხილის ბაღში, ვენახში, სამკულეოში თუ მარანში ფიზიკური შრომით განიერტკებდნენ.

ასე მოხლია ამ სკოლამ საბჭოთა ხელი-სუფლების დაყარებადმდე, რის შემდეგ აქ სწავლის უეთესი პირობები შეიქმნა. 1934 წელს სკოლა წინამძღვრინარიის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმად გადაცივდა. დღეს იგი რესპუბლიკაში ერთ-ერთი მოწინავე სასწავლებელია, რომელიც მეტიდნენ, შრომისათვის მოზადებულ, კვალიფიციერ კადრებს უზრდის სოფლის მეურნეობას.

ახალგაზრდობა სახლოვანად გრძელდება. ტექნიკუმის დირექტორი გრიგოლ ლიპარტიანი სკოლის აღმამარების ერთ-ერთი ღრსიეული მემეციდრეა. მას თავისი სტორების და შრომის მისაბამ დალითად გაუხდა ილია წინამძღვრინარიის უანგარო ღვაწლი თაობების აღზრდაში. საოტრად სახეშეცელილი და ეთოლომოწყობილია დღეს წინამძღვრინარიის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი თავისი ოთხი ფაუტბტობით, (მებაღეობის, ვიტერინარტული, ზოოტექნიკური და სახუდულტური), 500-მდე მოსწავლეთ, 80-მდე ჰექტარი ფართობით (სადაც ხეხილია არის, მესტენულიც, ვენახიც), მესტინოლოგის ფერშით, ახალი კომფორტბებულრა სუტხოვრებელი კორპუსებით, ბაბილოთეით, მუხუეშით, სასაღილოთი, კლბობით — იგი პატარა ქალაქი გეგონებთ. ამ სწავლა განუყოფელია შრომისაგან. თორიულ კოდნას მოსწავლეები მინდრად თუ ფერმაში პრაქტიკული მუშაობით იმდიდრებან. ზავხულობით შრომითი სემესტერი მუჩაიეობის თუ მეხლოების საბჭოთა მეურნეობაში ტარდება.

...გოგებაშვილისეული „ღვდა ენით“, „თი ია“-თ დიიწყეს და დღეს თანამედროვე მეცნიერების მიღწევებს, უახლეს ტექნიკის ეუფლებიან, აცდობენ სკოლებურად გარდაქმნან სოციალისტური სოფლის მეურნეობა.

ლინ პაპაბაძე

გოგონს, უყვარულს, ქვსას, თუბიკოს, მუსუვლუ- ბელი

შარავასთან ქვედახიმონთელების ერთ-სართულიანი სკოლის შენობა დგას. გზის გასაყაროდან საოცრად ღამაში ხედი იშლება...

ეს ზოფერი სკოლა დედენასთან ერთად შემოვიდა ზირა ღანჩავას ცხოვრებაში, აქვე მიიღო საშუალო განათლება, მის კედლებში დაამთავრა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის დაწესებობა განათლების პედაგოგია-მეთოდოლოგიის დაუწერებელი ფაკულტეტის კურსი. 1965 წლიდან ასწავლის პირველ კლასს. პენსიაზე გასული თლია მაჩიტაძე შეცვალა. სკოლის მასწავლებლი დირექტორის ლაგერტი სებისკვერძის შექმნაშ გააზნევა, შენი გაკეთილი მომწონაო.

პირველი კლასის მასწავლებლებს ყველაზე მეტად მოთმინების უნარი უნდა შეხვიდეს. პატარებისაყენ თუ მეორედ, გინდაც შეასულ მისარუნება დავუზარა, გავიჭირდება, გაუჭირდებათ პატარებსაც ღამაზე წერა, სწორად ქართულით მტკველითა. შენზეა ყველაფერი დამოკიდებულია, ასე დაარჩავა ღაწმლოსიძმა მასწავლებლებმა, და ისიც ითმენდა, იმ დღი მოთმინების ჩვევას იძენდა, ახ რამ სჭირდება პირველი კლასის მასწავლებლებს.

ათახი წვრილმანია მოზარდას და მისი

პირველი მასწავლებლის ურთიერთობაში, ბევრ მათგანს სახელსაც ვერ მოუქმენი, ვერ გამოირჩევი;

როცა ზირა ღანჩავას ვიხილეთ პირველკლასელებზე, მათ ხასიათზე, ზრდა-განვითარებაზე გაუზიარებინა აზრი, ნათელ სახეზე ღიმილი მოეფინა.

— დედა ენა“ დაუშრეტელი წყაროა, ხალხის სიბრძნე, უანტაზია, ნაერძნობა-ნამოქმედარია მასში თავმოყრილი და დაცული, დედაენა აჯავშრებს მოზარდს ერთან. მესმის რა დიდი პასუხისმგებლობა მაქვს ამა, მაგრამ გოგებაშვილის მოვლურება ხომ მზარში მიღვას!

ჩემთვის ყველაზე პასუხისმგებელი ბავშვის პირველი ფეხის შემოდგმა, პირველი დღეა სკოლაში. პირველ დღეს მიღებული შთაბეჭდილება მთელი სიცოცხლე მიჰყვება თან.

და, მიხდება უამრავი რჩევის მიცემა: რა დროს უნდა მოვიდინე სკოლაში, როგორ უნდა ისინდინე მერხზე, როგორ უნდა ეპიროთ თავი გაკეთილზე, როგორ უნდა დინენე პასუხის გაცემისას, როდის ასწიონ თითი, როგორ მოიქცენ დასვენებაზე, როდის დაბარუნდინე სკოლიდან შინ და რა ციცი, ვინ მოსთვლის!

...შეიძებ იწყება — სანატრებო მოთხრობების და ზღაბრების კითხვა, რაც ბავ-

შეგში სწავლის ინტერესს ადევნებს.

...ყველა ზირა ღანჩავა თავის მოსწავლეების, თავისი საქმის ამბავს. და ჩვენს თვალწინ სოფლის სკოლის პირველი კლასის მასწავლებლის პორტრეტი იძერწება. ვხედავ მას გაკეთილზე — როგორ აშაღებს ნორჩებს წერისათვის; ასანთის თერებთ ან ჩხირებთ პატარების თვალწინ სხვადასხვა ფეგურებს ჰქმნის, როგორ უხსნის პატარებს მოთმინებით, დინქად ვერძნობ, როგორი ინტერესით ადვენენენ მოსწავლეები თვალს პედაგოგის ხელის მოძრაობას; „იწყებენ წერას, უშურებო ჩემს ხელს!.. და იქვე განუშარტავს, როგორ უნდა მოხაზონ ასო, საიდან, რომელი უქრიდან იწყება ამ ასოს წერა და სადა მთავრდება...“

მეორე დღეს ყველაფერი თავიდან იწყება, კვლავ გაიწყდება დღედილობა... კვლავ აკვირდები, წერის დროს როგორ სხედან მოსწავლეები, როგორ უჭირათ კალმისტარი, ჩემთვის ვინმეზე, ვის რა შევდილობა მოსდის, ზოგს გზადაგზა ვასწორებ, ზოგსაც მოვდივრო გაკეთილზე; ვინც შევდილობი წერს, მასთან ვქდები, ხელს მოკვდილებ მაჭაწე და ისე ვაწერინებ... ხელი რომ აუჯანკალდება, მივუღერებ; და ასე გრძელდება, ვინ იცის მერაბდენდ...

სეტქმების მეორე კვირასი წერა-კითხ-

ის შესწავლა იწყება — ბგერითი ანალიზურ-სინთეზური მეთოდით.

სუბარჩმა „ღედა ენა“ გადავამღეთ...
„... ბგერით დავინტერესდი, პედაგოგმა დღე-ღამეობა მასალა-სურათი „ოთხი“ დამამოძღო, ამას ეუბნებო. — შემდეგ თამაშს ვიწყებდი, მარცხენა ხელის თითებს მარჯვენა ხელს დავადებ, ისე რომ მხოლოდ თითის წვერები ჩანდეს, ვინ გამოიცილებს შუა თითის მეთვს ვეითხები, პატარები იცინიან, მერე თითებზე ვუდებები ზეპარას, ზღაპარში ვკვირავ აზრს, თუ როგორ აღმავაზრებს შრომა აღმაინს, ეუბნებენ თითის სურათის და იწყება კითხვა-პასუხი, რამდენი თითია მასწავლებლის მარცხენა ხელზე? ჩემი სამი სიტყვიდან რომელი სიტყვა გაიკეთდა პირველად? მეორედ? მესამედ? უფრო აღმავაზრებს ვამახვილებ სიტყვა „ოთხი“? შემდეგ ერთად ვამოხთ ამ სიტყვას, ერთად ვმარცხავთ...“

— თუ პედაგოგი არ გაიხარება, უვლავფერს ღრმად არ ჩასწვდა, ისე ვერაფერს გახდება, უვლავზე ბედნიერად თავს მამონი ვერწნობ, როცა პატარები მშვიდ ასოს ღამსი ქართული კალაგრაფიით დამიწერებენ!

მის საშუაო გეგმებს ვაგებთ თვალს და შუის გზებდენ რამდენს ფიქრობს პედაგოგი გავეითოლის წინა დღეს ერთი წუთით არ ავირეგებდა, რომ მიდიარო დღესიკა საფუძვლითა საფუძვლითა, რომ ღამსა ხელთ მთელი ცხოვრების მაინცელ მიასყება აღმაინს და რომ უთვლიაღვ ეს მასწავლებელზე და მოვიადიდებო.

მან თავისი ორი ნაბეჭდი გავაგებო: სოფლის პატარებს, რომლებიც ახვ მოიწარმებენ ჩვენსენ, ძველი, 60 წლის პატარა სკოლის ნაცვლად ნათელი შენობა შეიკონიდა და ნოღარ დუბანის თქმისა არ იყო, ამ გზის გასაყარათან სკოლის ვრცელი, მწვანედ მოვლადანე ეროში თვით მაიად კვარცხლებეცე ოქროსზარინშიანდა ვადაშლო წყინა იოხს...“

პედაგოგის ნატარის მაღლი ვირწუნენ. ქუთაისისკენ მიმავალ შარავსა ვაგედებო... ვირაკეცე შეფინელ სოფლებს ვავხებედ, უნებელით ვავიკირე — ვინ იცის, რამდენი „ღედა ენა“ იფურცლებდა ახლა იმ ოდა-საბეჭდოში...“

უვიროლა თავკვე მიიჭირას... სოფელი სოფლის ნაცვლებმა... თვალთ ვამორჩეული ადგომებზე ნათელ სეტებნად აღმარებულ სოფლის შენობებს ხედება. მე უაჲვ ვებეღვ მის წუგებში კვარცხლებეცე დაიბეღულ „ღედა ენა“, საიხებელი დღებში მის ირგვლივ გამართულ ხალხმარადობას...“

...მეხებს წინა ღამნავას დენი ნაუბარი, მისი პატარების მუხრან ვეცებნობას, კახა გოჭოძის, ვია დოლინაძის, ვუგული ბერაძის, თამარი ღამნავას, კახა მეხისის, ღია სულამინძის, ტარიელ ქაჭავაშვილის, ნიკოლოზ ცერცვაძის... წკრიალ ხებში ვებედავ წერებულ, პირველად ჩა გაუბედავად აღდეს ხელთ „ღედა ენა“.

ნათელა ფაილიძე

წლებიანდელი სექტემბერი დაუვიწყარი იქნება ჩემთვის: პირველად შეველ ამბეტის რაიონის სოფელ ვალდისის რაიონის სკოლის კარი, პირველად ვადავუშალე ბავშვებს საყვარელი „ღედა ენა“ ვეღებინ აქედანე ვაუხევეთ ვეცებნობის პატრონების, სიმონების და სინდისიერების სიყვარულიც ვეცებნობის შრომას და გარჯას; ამაში დიდ დაზარალებულ გარეშე ვეღვ იაკობ ვეცებნობის „ღედა ენა“, რომლის იტოვლესაც ასე სიყვარულით იხდის ჩვენი სამშობლო. ვეცებნობ ვიყო ნამდვილი სპეციალური წინების პედაგოგი, რათა ჩვენს საბჭოთა სამშობლოს, ჩვენს კომუნისტურ პარტიას ადუგუზარდით პატრონის, თავდადებული და ერთგული შევლიყო.

ძვირფასო მშობლებო, აღმზრდებლებო, ვურინალო „საქართველოს ქალის“ მკითხველებო, გილოცავთ „ღედა ენის“ ავტორებს!

ლიდა ჯაბახიშვილი

პუშკინის სახელობის თბილისის მუსიკალური უნივერსიტეტის ინსტიტუტის კურსდამთავრებული, ლენინური სტაჲენდიანტი.

სიყვანა

სკვ 25-ე ყროლობაზე აბ. ლ. ი. ბრევენის მოხსენებაში, — ხაზგასმული ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემის, ვეკროდ, საშუალო სკოლის შემდგომ სტრუქტურული სრულყოფის საკითხი, რაც გულისხმობს სწავლების მეთოდების ცხოვრების მოთხოვნილებასთან შეხამებას.

ჭერ კრებე 1971 წლის 19 ოქტომბერს სტუდენტთა საყავშირო შეკრებაზე აბ. ლ. ი. ბრევენი ამბობდა: „საბჭოთა სტრუქტურული დღეს არის აღმაინი, რომელიც კარგად ფლობს მარქსისტულ-ლენინური მოძღვრების საფუძვლებს, ნათლად ხვდება პარტიისა და ქვეყნის პოლიტიკურ მიზნებს, აქვს ფართო მეცნიერული და პრაქტიკული მომზადება, საფუძვლიანად ფლობს თავის სპეციალობას.“

როგორ დაიწყეთ ამ ამოცანის განხორციელება? პედაგოგებმა? ვასრულებთ თუ არა პარტიის დავლებას ვეუთი მომზადების საყუთარი თვისადმი, არ გვემოხდის კრიტიკისა, ვართ თუ არა ყოველმხრივ სრულყოფილი, ისეთი, რომელთაც შეუძლია ახალი თაობის ქვეყნის დღესეული აღზრდა!

სტუდენტთა და სკვმის განუყრებლობა, აი წინებობით აღზრდის უღიდესი შედეგი. აღზრდის პრობლემა დღეს კვა-ბაისის საგანია. მოვალეობის დიდ ტვირთის მართკ სკოლა ვერ ზიდავს, მასწავლებელი, ოჯახი და მთელი საზოგადოება ვაერთიანებულ ძალით უნებსლებენ ვაართავ თავი ამ მწელ აღზრდაში.

უპირველეს ყოვლისა, მასწავლებლისა და მშობლის სახით ახალგაზრდად უნდა აღინახოს წინებობით სიმონდის, შრომისმოყვარეობისა და მოქალაქეობის ქვეყნობითი მაგალითი.

აღზრდილის ქვეყნში კარგად ჩანს ვის ოსის აღმზრდელი, პატრონის თუ უპატრონის საზოგადოების მოყვება თუ შეტყობა. რა თვისებები სჭარბობს აღმზრდელს, ის აღმზრდელბა აღსაზრდელბა.

იმისათვის რომ ახალგაზრდას ასწავლო ჩანს რისმან მოვალეობა საზოგადოების წინაშე, ჩვენტრო მისი სიყვარული, ვერ თავად მასწავლებელი უნდა იყო კრისტალურად წინდა. ვრწმუნდებ უდიდეს პასუხისმგებლობას, უნდაგროდ ემსახურებოდ შენს საპატიო საქმეს.

ახლა, როცა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ხელმძღვანელობით ასეთი უკომპრომისო ბზბოლა განაღებული ჩვენს რესუბლიკაში წარსულის ნეგატიური მოვლენის წინაშეაღდ მასწავლებლის როლი ვერთათად იზრდება. ამ ბაზბოლის შედეგები კი ყველაზე მეტად დაზარალებულნი არიან მოსწავლეები უნივერსიტურ აღზრდაში.

ქველ შეუწებლებელი ბრბოლა საჭირო მავნე ტრადიციებისა და მძიმე ფსიქოლოგიური ბარიერის ვავასალხავად, რაც კარგად შეუწებებს ხელს სწავლების ხარისხის ამაღლებას.

ყველა, ვისაც კი კონტაქტი აქვს სკოლასთან, ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდასთან, უნდა ვეფერხობოდეს მასწავლებლის პრეტენციას და დროს. დროის უაზრო ვაგვლანება ვარყვევს ხელს ასევე სწავლების ხარისხის ცოდნას.

მხოლოდ ქვეყნის პედაგოგის შესწევნა უნარი ვანუეთობის მოსწავლეს ახორციელებს.

„თანამდროვე პირობებში, როცა აღმაინათვის საჭირო ცოდნის მოცულობა

13028

სკეპორად და სწორად იზრება, უკვე შეუძლებელია, მთავარი იმედი დამყარო გარკვეული რაოდენობის ფაქტების ათვისებაზე. დიდი შინაგნობა აქვს იმას, რომ ბავშვებს ჩაუფერვართ ცოდნის დამოუკიდებლად შეცემის, მეცნიერება და პოლიტიკური ინფორმაციის სწრაფ ნაადრვი ორიენტაციების უნარი; — გვიხუთვლობთ სკეპ 25-ე ყრილობაზე პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სანაგრობო მოხსენებაში.

70-იანი წლების მასწავლებლებს ბევრს გვაგალებს ეს სიტყვები. ჩასადგომებელი უღაოდ გვაქვს. ჩვენს მიერ აღზრდილ თაობას სიტყვა და საქმე ერთი უნდა ჰქონდეს. აი, რა გავლენებს დღეს. მოსწავლე რომ სწორად წერდეს და მეტყველებდეს, ღრმად და ხარისხიანად თითქმის დღეს მეცნიერების საფუძვლებს. ეს გველაზე მეტად ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელზე დამოკიდებული.

სადაც კი კემპარტი განხილვის ღამიანი დანებებულა, მას დღეობად მუდამ დღეაინა ჰქონია.

როგორა გვაქვს დღეს ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლების საქმე? — უპირველესი, რაც განსაკუთრებით გვაწუხებს, ეს უღა მასალა. შემოღებული ენისა და ლიტერატურის სასწავლო პროგრამები ისეა ვადეკორთული, ისე არ შეესაბამება გვეგმი ვათევილისწინებულ საათებს, რომ საფუძვლიანად ვერც კი ხერხდება ამ თუ იმ ნაწარმოების შინაარსის შესწავლა და იდეურ-მხატვრული ანალიზი. მავალი-თისსათვის დაესაბუნებლ მიხელ ვაგანვიგე-ბის არსენა შარადღეს. კონსტანტინე გამსახურდიას „ილიოსტატიის მარჯვენასა“, თუ სხვა სქედტანაინ ნაწარმოებებს, უკვე-ლივე ამნ მწვაედ დასვა მოსწავლის ღრთის ბოუტეტის საკითხი. პროგრამის მოწვე-რიგება ხელს შეუწყობს მოზარდს, კვალ შედეგარის წიგნი, იმუშაოს დამთვალბალ-და, მიიღოს ცოდნა, რათა გააჩნდეს მეც-ნიერულ-პოლიტიკური ინფორმაციის სწრაფ ნაკადში ორიენტაციის უნარი. ჩამდენერ დაიწერა ამის შესახებ, მაგრამ სერიოზულად ამას არავინ მოჰკიდობია.

უდღეოს მართებს წინახებულთ, დეკ-ვირეუბული მუშაობს, პროგრამიდან უნდა გამოარჩიოს მთავარი, აუტოლებული და მასზე ვაგანვიგოს ყურადღება. ჩვენს აღზრდილ ახალგაზრდობა უნდა იყოს ზნობი-რივად სმეტედი, პოლიტიკურად განათლბული, სამშობლის უსაზღვრო მოყვარული. მასწავლებელმა უნდა ჩაუყაროს საძირ-ვეთათა-სამრეკველი იმ დიდ ფუნდამენტურ შენობას, რომელსაც განსაღი საზოგადოება ჰქვია. აღზრდის კომუნიზმის შეწინებელი ახალი აღმანიანი.

თ. ლეჟავაძე,

ქ. თბილისის 29-ე სასულიერო სკოლის ქართველი ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი. საქართველოს კომპარტიის 25-ე ყრილობის დელეგატი.

„ასკალ ხეთორეპოლი ამომხმადლა 72 საპარტეზოლუ საწარმთ, გათ შორის დიდიმკვიბიანთ ბათმალსინინაზალი თიბიშაში — გაღნაულს სამთო ბაგამ-დიღრბანალო კომბინანდ ღა ზუგდიდის ფაიფუზრის მარხანაა.“

(სკეპ ცენტრალური კომიტეტის და-გენილებილია)

ქართული ფაიფუზი

ამ ქუჩას ახალგაზრდობის სახელი ჰქვია. ეს სიმბოლურიც არის. ზუგდიდის ფაიფურის ქარხანაში თითქმის მთლიან ახალგაზრდები შრომობენ. მის შორის უმრავლესობა ქალია. ქარხნის სავეგმე განყოფილების უფროსი გონელი მიქეანია ბეგრ საყურადღებო ცნობას გვაწვდის:

„უწინარეს ყოვლისა, შეცვლილია ფაიფურის ქარხნების განლაგების გეოგრაფია. თუ ათიოდ წლის წინათ ასეთ საწარმოთა ორმოცდაათი პროცენტით რუსეთსა და უკრაინაში იყო გაზღაგებული, უკანასკნელ პერიოდში ფაიფურის ქარხნები ბალტიისპირეთში, შუა-აზიასა და ამიერკავკასიაში აშენდა.“

ქართული ფაიფურის ქარხანა პირველი და ერთადერთია ჩვენს რესპუბლიკაში, მაგრამ მეორეა ამიერკავკასიაში. გეგულისხმობთ კიროვოვარს ქარხანას, რომელიც უკვე ვიგობს წალია მუშაობს სრული სიმძლავრით.

ზუგდიდის ფაიფურის ქარხნის წლიური სიმძლავრე ოცდახუთმეტი სახის ოცდარვა მილიონი ცალი ნაწარმის გამოშვებას ითვალისწინებს. მისი ღირებულება სარეალიზაციო ფასებით თვრამეტი მილიონი მანეთია.

ვათავლიერებთ საწარმოს. ფაიფურის ქარხნის დირექტორმა მურმან დემურია ამ ყველმეწიებით საფუძვლიანად იცის ყველაფერი, რაც ფაიფურს და მის ისტორიას შეეხება.

— ძირითადად კულტურულ და საყოფაცხოვრებო დანიშნულების პროდუქციას ვუშვებთ, — გვეუბნება მურმანი.

— როგორ არის ნელელულის საქმე? — ჯერჯერობით შემოგვაქვს. — რაკი სიტყვა „ჯერჯერობით“ იხმართ, ჩანს, გვაქვს პერსპექტივები. — რა თქმა უნდა.

მურმანს დემურია აღნიშნა: ზუგდიდიდან მეორემდე კილომეტრზე, ზუღონში აღმონდა თამაზი, რომელიც გამრგებდა ფაიფურის ყალიბის დასამზადებლად.

...მეცნიერი, მწერალი, ექიმი, მასწავლებელი, ინჟინერი, აგრონომი ქალბატონი, სახელოვანი პროფესიის წარმომადგენელი — მეფაიფურე ქალი შემეტა.

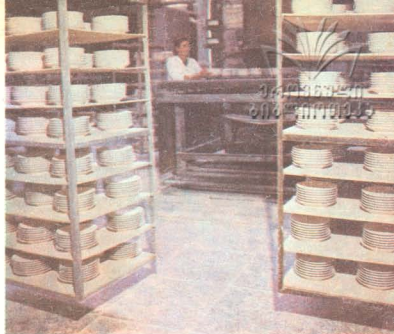
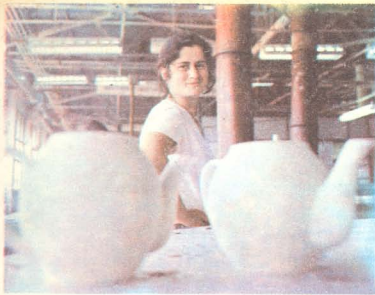
იგი ზუგდიდის ფაიფურის ქარხანაში მუშაობს:

მიმჭირებულად, დამკაბიბებულად, გამაშრეულად, შმობილად, ფერმწერად.

ქალბატონს ნახათ პასუსსაგებ თანამდებობებზეც. აი, მაგალითად, ლიდა ქვაჩაიძე. ლიდის უმეუთია ლენინგრადის, ვლადივოსტოკის, სამარყანდის ფაიფურის ქარხნებში. იგი ახლა ზუგდიდშია და ახალბედა, დიდ საწარმოში განაგებს საწარმოთ ტექნიკურ განყოფილებას.

რუსმა მეგობრებმა თავის დროზე პირველი ნაბიჯების გადადგმისას, დასმარების ხელი გაუწოდეს ქართველ მეტალურგებს, მევატომობილებებს, მევალალებებს.

ასე მოხდა ამჯერადაც. მაგრამ მეგობრებს შინ მიეჩქარებოდათ. საჭირო

იყო შემცველები. ბევრი ქალიშვილი და ჭაბუკი რუსეთში დოსტატდა, შესაფერისი კადრები მომზადდა ჩვენშიაც.

და აი, გამორჩენენ ისინი: პოლიტექნიკური ინსტიტუტის კურსდამთავრებულები ფაიფურის სპეციალობით: ცვლის უფროსი ლონდა ტელიძე, ოსტატები. ქეთევან ბეროძე, ლალი კაციაშვილი და სხვები.

— მომჭიქურებლებს შორის არიან დები გაგნიძეები, რომლებიც „სულს უდგამენ თეფშს“, — ამბობს მურმანი. გვიჩვენებს საბავშვო სერვიზი. ფაიფურზე დახატულია: ცხენი, მამალი, ისვის ტუკი, ენძელა...

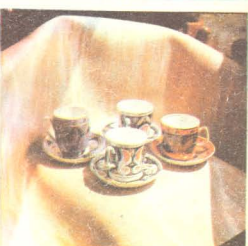
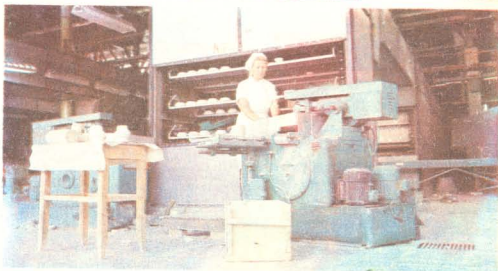
— საინტერესო სამუშაოა, — ჩაილაპარაკა თბილისის მოხე თითქმის სახელობის №11 პროფტექნიკური სახმატვრო სასწავლებლის კურსდამთავრებულმა ლუიზა ხარებავამ. — ხომ ასეა? — ჩუმადვე ჰკითხა მან თანაკლასელ ქალიშვილს ასმათ ვადაჭკორიას. — ნამდილადა, ნამდილადა. — უდასტურებს მეგობარი.

ზრდის, ფეხის ადგმის, სიმინლეების ჯამია, მავრამ დაბრკოლებებს მალე გადავლასავთ.

ქართულ ფაიფურს ათას სერვიზში გამოარჩევ. მას თავისი ეროვნული, ფერწერითი სახე აქვს.

ის საწყობიდან სავაჭრო მაღაზიაში შევიდა და შეხვდა მომხმარებელს. მოეწონათ.

ქალის ნახელავი კვლავ ქალის ხელშია.

რეპორტი პლანტაციონ

ახლა გალში ყველა ამ ისტორიული დაღვივების საბასუბოდ შრომობს. მათ წვდის დიდი მოვლენა აქისრიათ — თავიანთი წვლილი შეიტანონ მან ათის ტონა ჩაისათვის ბრძოლაში. მეათე ხუროწვდის წარმატებით შესრულებისათვის იღვეწენ ლენის ორდენისანი, ქვემო ბარლების ჩაის საბჭოთა მეურნეობის მეჩაიე თამარ ელიაძე, იგი მეათე ხუროწვდის 40 ტონა მალახარისბოვან ჩაის ფოთლის გვირგვინა. სკეც ცენტრალური კომიტეტის მტკიცე რწმენას, იმის გამო, რომ საქართველოს კოლმეურნე გლეხობა ახალ წარმატებებს მოიპოვებს მეათე ხუროწვდისათვის განახლებულ ბრძოლაში, საერთო შრომით უპალებუნე საქმიანობა შეჩაიებენ — ნატო შამაია, თაველა სხულებია, ვალეშა ჭავჭავაძე, ლენა ვარდანი, ლამარა ქელია, შივა ბუთაია, ჭულიტა ჩარგაია და სხვანი.

მეჩაიეხა ქალიშვილები მარტოვენი

გალელ მეჩაიეხატირთა სასახელოდ ურდა ითქვას, რომ სულ უფრო და უფრო იწარგება იმ ქალიშვილთა რიცხვი, რომლებიც ჩაის პლანტაციებში მანქანებით გაიჭრენ.

რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის მშრომელთა ფართო მოძრაობამ — ხუროწვდის პირველი ორ წელიწადში 5 ათისის ნაცვლად 80 ათისი მეჩაიეხატირთა მოიპოვეს — გამოიპიბოდა მისევე გაღის ჩაის შრომა. ეს მოძრაობა ახალი, მშლავრი ბერეკეტი ვახდა შინაგანი რესურსების ასამოქმედებლად, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანობის ასამაღლებლად. ამ თაოსნობის საბასუბოდ გაღებმა მეჩაიეხატირებმა, სიღნაღელ და ახალმელ კოლმეურნებთან ერთად, მიმართეს რესპუბლიკის ახალგაზრდობას ისწავლონ მანქანა-ტრაქტორების მართვა, და მეათე ხუროწვდის სულ უფრო მეტი საშუალო შესარსოლო მანქანებით.

— ჩვენ, გალელი მეჩაიეხატირები, ვალდებულებას ვკისრულობთ ხუროწვდის პირველი ორ წელიწადში 400 მეჩაიეხატირთა მოვალეობით, — გაისმა მათი ხმა. ამ კარგი ინიციატივის წამომწვევნი ივენენ ნაზიბოლა ხასაია, შივა ბუთაია, იამაზე ქაია, მედეა ლატარია, ნელი ჭუმბურიძე...

მათ სიტყვას დაეცრებნა! გაღის პროფტექნიკური სასწავლებელი განსაკუთრებულ უფრადღებს უთმობს მეჩაიეხატირთა ფაქულტეტის მოსწავლეთა მომზადებას. კურსდამთავრებულებს თავიანთ გამოცდილებას უჩაიარებენ ჩვენი ცნობილი მეჩაიეხატირთა ქალიშვილები.

კომკავშირის გაღის რაიკომის პირველი მდივანი ლეოშა შენგელია დილაუთონია ხეღება პლანტაციებში შივა ბუთაიას — ჭუმო ბარლების ჩაის საბჭოთა მეურნეობის მეოხებე აგროგანყოფილების მეჩაიეხატირთა.

ეს ქერიალა, გამბედავი გოგონა საშუალო სკოლის დამთავრებისთანავე მოიჭრა ჩაის საკრეფი მანქანის საჭერს. წლებებს იგი ნაცვლად 30,5 ტონისა 50 ტონის რუბრებს კისრულობს. შრომა ხელს არ უალებს სწავლაში. შივა საქართველოს ხუროწვდის მეურნეობის ინსტიტუტის დაუსწრებელი სწავლების IV კურსის მოწინავე სტუდენტია.

— ჩემი მიზანია ხუროწვდის დაკლება სამ წელიწადში შევასრულო, და პროფტექნიკური სასწავლებლიდან გამოგავსილი ქალიშვილები ჩაის საკრეფი მანქანისათვის მოვამზადო, — ამბობს იგი.

ამავე მეურნეობაში მუშაობს შივაის „მეტოქი“, მეჩაიეხატირი იამაზე ქაია.

— 50 ტონას უეჭველად გიორბობთ, არ მინდა შივის ჩამოვრჩე, მოვამზადებ ახალგაზრდა სპეციალისტებს, გავუჩაიარებ მათ ჩემს გამოცდილებას, — ასე გადაუწყვეტია იამაზე.

აჩივარელ მეჩაიეხატირებს შრომის უფროსი პირობები აქვთ. ნაზიბოლა ხა-

საია კომპლექსური რგოლი უამინდობას არ უშინდებთ. პლანტაციები აქ შედარებით მაღალ ადგილზე და მიწა ნაკლებად ღლებს, ეს კი მანქანებს საშუალებას აძლევს უკველავარ ამინდში შეუფერხებლად იმუშაოს.

ნაზიბოლა! ეს სახელი რესპუბლიკის გარეთაც იცინება, მისი მანქანა წლების მანძილზე მწვეწე პლანტაციებში მუშაობს და ასობით ტონა ხარისხივან ნედლეულს ახვავებს. მეჩაიეხატირი ქალიშვილი ლენის ორდენით არის დაჯილდოებული, აფხაჭთის ასსრ უნაღესი საბჭოს დეპუტატია, უნაღესი სასწავლებელს დაუსწრებლად ამთავრებს.

წელიწადს გალელი მეჩაიეხი 32 415 ტონა ჩაის ხარისხივან ფოთლის მოკრეფენ, აქედან ამიგვარის მეურნეობის წილად 3.555 ტონა მოდის.

— მეურნეობას დაეგვიშო აქვს მანქანური წესით 500 ტონა ნედლეული მოკრეფოს. ამ საშუალო 25 საკრეფი მანქანა შესარსულებს, გეგმის ლიერი ნაწილი ნაზიბოლას რგოლზე მოდის.

გაღის რაიონის მშრომელთა სოციალისტურ შეგებრებაში წალენიქიბილი მეჩაიეხი გამოწვივს, ნაზიბოლა და მისი რგოლის წევრებიც იქვარ მეჩაიეხატირებს — შივა ქარდავას და მის მეგობრებს ექიბრებიან.

ლეპარა ჭელი

ჭუმბურიხეღელი შტვერული არიან მშრომელი ადამიანის დაუხასებას,

წელიწადს, ჩაის კრეფის სეზონის დაწყებამდე გაღის რაიონის სხვა მოწინავეებთან ერთად ლამარა ქელიას „საბატო ნიშნი“ ორდენი გადაეცა. სხვაზე ადრე ქეღების ოქაში შრომის წითელი დროშის ორდენისანი მეჩაიე, ბაბუცა ტაბალა მივიდა მისოცვლად.

მერე ისინი ერთმანეთს პლანტაციებში შეხვდნენ, ლამარას დიდი კაბათა მოქონებდა ასაწილად ფარდელში. აგროგანყოფი-

ბლების მმართველი ფილიპს მკობია და პრივატიზაცია არჩილ კორძია კალაიის დადგმაში მიეშველნენ.

— 50 კილოგრამზე მეტია, — თქვა მწონავმა.

50 კილოგრამი — შუადღემდე მეცხრე ზუფლედში 35 ტონაზე მეტი ფოთლი ჩააბარა ლამარამ სახელმწიფოს. მეათე ზუფლედში — 40 ტონას კისრულაბს.

ასეთია ორდენოსანი კოლმურნის, სამი შვილის დედის დამარა ჰედღიას გუშინდელი და დღევანდელი დღე!

ხარისნი-ჰურიკალებს ყოვლისა!

მეათე ზუფლედს ხარისხისა და ეფექტიანობის ზუფლედები ეწოდება. გაველომეჩაიების საზრუნავიც ეს არის: კარგი ხარისხის ფოთლი არ უნდა ვაფხურდეს არც ტრანსპორტირებისას და არც ფაბრიკებში ტექნოლოგიური პროცესების გავლისას.

ჩაის ტექნოლოგიური დამუშავების დიდი ხნის პრაქტიკა აქვთ გაველებს. აქ კოლექტივიზაციის პირველი დღეებშივე აშენდა ფაბრიკა. გაერთიანება „საქართველოს ჩაის“ ტერიტორიის, ციციო კანკავას ოქმით გალის ფაბრიკის წლიური წარმადობა პირველ წელს 20 ტონა იყო, 1944 წელს კი — 218 ტონა. მოდერნიზაციისა და ავტომატიზაციის დანერგვის შედეგად დღეს ფაბრიკის წლიური წარმადობა 1800 ტონაზე მეტია.

საწარმოში უმრავლესობა ქალები არიან. განსაკუთრებული ქების ღირსია საწარმოო განყოფილების უფროსი, სამშულო ომის მონაწილე, კომუნისტი ნაილა ბუაღე. მოწინავეს პოზიციებს არ თმობს კომკავშირულ-ახალგაზრდული ბრიგადა, რომელსაც საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ნანული ჩხენკელი ზელმძღვანელობს, ამ ბრიგადის წევრები — ინღრა აგუშვა, მზია აქუბარაძე და სხვები 4 ტონის ნაცვლად ცვლაში 5 ტონა ჩაის უშეებენ.

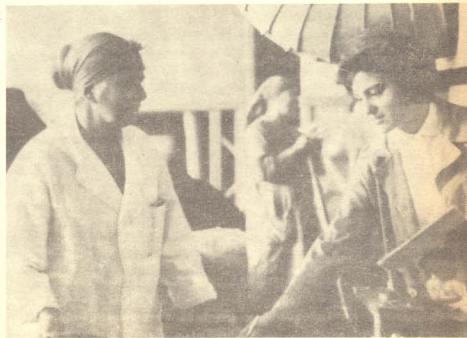
მაღალი ხარისხისათვის ბრძოლაში გალის ჩაის ფაბრიკას არ ჩამორჩება ტუბურჩინკის ჩაის ფაბრიკის კოლექტივი.

მროზის წითელი დროშის ორდენოსანი ნათიკ უღობია, თინორა ლურჯია, ბაბუცა ენუგბაია, ვალინა ფლფანი, მზია ლურჯია ფაბრიკის მოწინავენი არიან.

ტუბურჩინკელები წლიულს 3500 ტონაზე მეტ ჩაის ფოთლს გადაამუშავენ და 880 ტონა შავ და მწვანე ბაიხის ჩაის მიიღებენ. ზემო ბარლების, ნაბაკეის, სიღის, აჩიგარისა და ოქუმის ჩაის ფაბრიკა კოლექტივებიც მოწინავეთა მიწების დამუშავებისათვის იბრძვიან.

ზრი და გონი, მარკენა და მცდელობა — ყოველფე, რაც ადამიანს შრომისათვის აქვს მომადლებულ, სკკუ ცენტრალური კომიტეტის დიდნიშნულნი დღევანდლების განხორციელებას ემსახურება.

ი. გამსახურდია

პელიაბრიის პეპანი

აკ გამომავალი დავალები დასაწყისი

თავი — დიდი, კვარტული: შუბლი — გამომუხტული, უსრომასწორი; მკერდი ჩანჩქელი — ქათმის მკერდის მსგავსი; მუცელი — გაბერილი; ფეხები — დაღრეცილი. ამ როგორ წარმოვიდგენია, ხშირად, რაქოთანი ბავშვი. გარდა ამისა, ჩვენ ისიც ვიცით, რომ რაქოთან ბავშვს ცბიურები გვიან ამოსჭრის ხოლმე. უწინებში მოდუნებულ აქვს, გვიან იწყებს კლამბას, დგომასა და სიარულს, სწორედ ყოველივე ამის გამო ცდებიან შშობლები. მათ დაავადების დასაწყისი გამოვარებათ ხოლმე და ვერ ამჩნევენ, რომ ბავშვს ყიფლიანდის კიდებში გარბილებული აქვს, ეფერა—გაბრტყვებულა, რაქოთი ყი ამ დროს უკვე ერთი თვის დაწყებულა. საჭირო დაავადება მაინც შეგინწინათ, რათა უფაღ შეეცმათ მას და არ მოეყოთ განვითარების — ძლებების ძლიერი დეფორმაციის საშუალება.

როგორც კი შეამჩნევთ, რომ ბავშვი ვამუცებით კირვეულობს, ანდა, პირქით, ნიადაგ მოთენილია, მოუსვენრად და ცოტა ხანს სძინავს, — ძილში ხშირად ატოვება, ხელ-ფეხს ამობრავებს, ძლიერი და ვამუცებულე ოლიანობა აქვს, განსაკუთრებით კი თავი უფლიადნება, რის გამოც ქვიდრი ეწყვება, ხოლო ზოგჯერ "შეღობტდება" კიდევ, მაშინვე განგაში უნდა ასტეხოთ.

უცნაურად ნუ მოგვიწყენებთ ის ამბავი, რომ რაქოთანი ნერვული სისტემის მოშლის ნიშნები ახასიათებს. რაქოტი მხოლოდ დასრულების და ძვლების დაავადებებს როდია, იგი მთელი ორგანიზმის მთლიან დაავადებაა, რასაც თან ახლავს მეტად სერიოზული

რამ — ნივთიერებათა ცვლისა და ყველა ორგანოსა და სისტემაში მიმდინარე პროცესების დარღვევა.

ასეთ დარღვევათა მიზეზია ვიტამინ „D“-ის დეფიციტი (ნაკლებობა). თუ ეს პირველი ორგანიზმში ცოტა გამოუმუშავებდა (ასეთი რამ კი შშინს ხდება, როცა უღრტარისფერი სხეები არ ჰყოფნის ორგანიზმს, ან საკვებში მცირე რაოდენობითა), მაშინ ორგანიზმი ცუდად ითვისებს კალციუმისა და ფოსფორის მარილებს. მსგავსი ძვრები, უპირველეს ყოვლისა, ნერვულ სისტემაზე

აღიბებდება. ამიტომაც სწორედ „ნერვული“ სიმპტომები გახლავთ რაქოტის პირველი ნიშნები და მხოლოდ შემდგომში ნიშნები და მკვლევარება ძელის ქსოვილისა და შინაგან ორგანოთა ცვლილებები — ძვლების გარბილება, დაწვრილება, დაღრეცვა, უცილისა და ცუნისი გადიდება, ენდოკრინული ჯირკვლისა და სხვა ორგანოების მოქმედების დარღვევა. ავადმყოფობის პერიოდში ბევრ ბავშვს უთვითარდება სისხლნაკლებობა, ვერ ინელებს და ცუდად ითვისებს საკვებს.

რაქოტი ძლიერ ასუსტებს ორგანიზმს, აჭევითებს დაძვეულ ძალებს, ბავშვი ყველა ინფექციისაღმი მჭრანობაზე ხდება, ფუნქციების ანთება ადვილად ემართება.

რაქოთან ბავშვებს ახლა იშვიათად მისიტი მენჯის, ფეხების, ხერხეღის დეფორმაცია, რადგან, ბავშვს მკურნალობა დროზე ენიშნება. მაგრამ თუ პატარა, ექიმთან იშვიათად მიგყავთ, ყოველივე ზემოთ ჩამოთვლისაგან იგი დაზღვეული არ არის. დეფექტების მოშორება გაცილებული ძნელია, ვიდრე მათი პრევენატიკა. დაავადების დაღი ბავშვს მთელი სიცოცხლის მანძილზე აჩნევიდა. მაგალითად, მენჯის შეცვლაზე ვიკონას შეიძლება მომავალში დიდების სისხარული წაართვას (გაუშვილოვებს).

განსაკუთრებული სიფრთხილება საჭირო ერთი წლის ასაკამდე, რაქოტი მზარდი ორგანიზმის დაავადება და გადაკრებულ ნუ ჩავიციოვით, თუ ვიცით, რომ იგი ერთი წლამდე ასაკის ყველა ბავშვს ემუქრება. ერთი წლის შემდეგ ბავშვი ხომ ისე სწრაფად აღარ იზრდება. ერთ წლამდე

ჩაილის წინ უნდასაგდება, სიგრძეში კი ხეგრად მატულობს. სწორედ ასეთი წყვეტად ხრდის განაზირობებს იმ ნივთიერებათა დიდი მოთხოვნილება, რომელთაგანაც კალციუმი იქნება. ესენია ცილები, ფოსფორი, ალკალიები და ვიტამინი „D“.

სწორი კვების დროს ბავშვს აჩნევიდა ყველა ნივთიერება საჭირო რაოდენობით იღებს, გარდა ვიტამინ „D“-ის, რადგან იმ პრობლემებში, რომლებიც ერთ წლამდე ასაკის ბავშვს ვამლევთ, ეს ვიტამინი ნაკლებია. გარდა ამისა, საკვებიდან მიღ-

ბული ეს ვიტამინი ბიოლოგიურად ნაკლებ აქტიურია, ვიდრე ის, რომელიც თავად ორგანიზმში წარმოიქმნება. მაგრამ მთელი უბედურება ის არის, რომ ერთ წლამდე ასაკის ბავშვის ორგანიზმში ამ ვიტამინის გამოუმუშავების უნარი დაქვეითებული აქვს. და მანაც ყველა ბავშვი როდით ავადდება რაქოტი, არსებობს მართივე, ხელმისაწვდომი და საიმედო პროფილაქტიკური საშუალებები, ოღონდ, საჭიროა ყველაფერი დროზე ვიკონას. რაქოტის ნიშნები ხომ ხშირად, ძალიან ადრე, ორისაში თვის, ზოგჯერ ოთხი-ხუთი ცვირის ჩვილებსაც გამოჩნდებათ ხოლმე.

ყველა ახალშობილს ექიმი რაქოტის საწინააღმდეგო სპეციალურ თუნქს უნიშნავს — ამ ვიტამინ „D“-ს, ან თუნქს ქონს, ან ეპრეკალსწლისა და ეპრეკის ლამით დასხივებს (ამ სხეების გავლენით ორგანიზმი წარმოქმნის ვიტამინ „D“-ს).

ყოველგვარი თვითშემოქმედებისაგან შშობლებმა თავი უნდა შეუკავთ. არამც და არამც თვითნებურად არ ვადილოთ პრეპარატის ოლხა. ამან შეიძლება ცუდი შედეგი მოგვცეს.

ვიტამინ „D“-ის მოთხოვნილება ყველა ბავშვს ერთნაირი როდი აქვს. მკურნალობის დროს ექიმი ამას ითვალისწინებს.

არ იღვივით, რომ რაქოტის თავიდან აცილება (ან განკურნება) მხოლოდ სპეციფიკური რაქოტის საწინააღმდეგო საშუალებებით შეიძლება. ეპრეკით მათგანი ვერ დაიცავს ბავშვს დაავადებისაგან, თუ მას აქვდა არ მოუვარეთ, მისი კვების რეჟიმი არ დავიკავით.

როგორც არ უნდა იკვებებოდეს ბავშვი.

ულის რითი თუ ხელოვნური გეგმით, უღიღის მნიშვნელობა მანც ხილსა და პოსტრულს ენიჭება.

ერთი თვიდან ბავშვს აძლევენ ხილსა და ბოსტნეულის წვესს, სამი თვიდან შეიძლება უკვე გახეხილ ვაშლი ვუკამოთ, ოთხი თვიდან — ბოსტნეულის პიურე, ექვსი-შვიდი თვიდან — დაკეპილი ხორცი. რძიდან დამზადებული ფაფეულისა და ცომეულის პორტაღე გამოყენება კი დაშვებულია. ეს პროდუქტები შეიცავს ცუდად ასათვისებელ ფოსფორს, რის გამოც ორგანიზმი შესაძლებელია დაირღვეს ფოს-

ფორსა და კალციუმის, საკვების წესიერ ათვისებას, კარგ ფიზიკურ განვითარებას, ნერვული სისტემის ნორმალურ მოქმედებას, ორგანიზმს აკავებებს, ეს იგი, რაქიტის თავიდან აცილებას ზღს უწყობს. ძილსა და დღიასობის რაციონალური მონაცვლობა რეგისმის თაობაზე დაწერილებითი ცნობები თქვენი უნის პედაგოგებსაც უნდა მიიღოს.

ერთიანი ყველაზე საჭირო პროფილაქტიკური საშუალება ბავშვის მაქსიმალურად სუფთა პაერე ყოლა, გარდა ამისა, — ვარკში და დახეულა.

პირველზელი რაქტი ორ-სამი წლის ასაკში შეიძლება გააქტიურდეს. ამის მიზნად ერთდეროვან და შეუფერებელ კვებითან, გართობა უმეტესად ხამობით და ანერგ ვახეფლზე ხდება. ამიტომ ბავშვში, რომელსაც რაქტი აქვს, უნდა განსაკუთრებულ და სისტემატურად ვალერებობას მოითხოვს.

მ. სტუდენკინი,
სახელოთა კავშირის მდივნის მდენინებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი.

ურნალი „ზორობი“

რჩევები

უთოს სახაზმელის ან ენკის ლაქები რომ მოაკლოთ, ძირზე მარილი მოაყარეთ და, ჩერ სველი, მერე კი მშრალი ტრლითი გაწმინდეთ.

კბილის უხეში ჩაგრისი დარბილდება, თუ რაძდინეხ საათით მარილიან წყალში გააჩერებთ (ერთი ტიკა წყალზე ერთი ჩაის კოჯე მარილი).

თეჯი ტაფას არ მიყვრება, თუ ცხიხს, რომელშიც თეჯს სწვთა, ცოტა მაროლს დაუმატებთ. ხორკის შეწვასას კი ცხიში სტაფილოს რაძდინეხ ნაჭერი უნდა ჩააგლოთ.

ქათმის ბულიონს ხახვისა და სტაფილოს გარდა ნურათიორ სკამას ნუ უჭამო, თორემ გემო გაუფუძდება.

შავი შალის კაბა გარეცხვის შემდეგ ძმინა წყალში გააღლეთ (ორი-სამი კოჯე მარილი ერთ ვედრო წყალზე), თორემ პეწი დაეკარება.

თუ გასაღები ბუღეში ძნელად ტრიალებს, სანთელი ან საპონი წაუსვით.

ახალმა ფეხსაცემელმა ქუსლი რომ არ დაეხიზაოთ, შიგნიდან ტყავს სანთელი, საპონი ან სპირტი გამოუსვით.

ჩახოული ქაკეხი

ჩინებობა

მრგვალდ მოხარშული დედალი ბულიონიდან ამოიღეთ და ცოტადინე მარილი მოაყარეთ.

საშუალო ზომის 3-4 თავი ხახვი წერტილად დაეკეთე და ერბოში, კარაჭში ან, თუ ქათმი მსუქანია, თავად ქათმის ცხიმში (ცხიმი შეიძლება ბულიონსაც მოათავიო) მოშუთი. როცა ხახვი კარვად დარბილდება და შეეყითლება, დაუმატეთ ორი სუფელი პილალი, გაფუქვენი: 500 გრამი განარკობ შეშა, შემდეგ ეს მასა ჩაუშეთ ბულიონში და წამოაღლეთ, თან ხშირ-ხშირად ამოვრეთ.

კერძი რამდენ უღუფუადც არის ვაუვალისწინებელი, იმდენი კვერცხის გული კარვად ათქვიფეთ: ცხელი (მთლად მღვლარე არ უნდა იყოს) ბულიონი წვრილ, ნელ ნადად ჩაუშეთ ათქვიფულ კვერცხში და თან სწრაფად, გამუღებოთ ურთეთ, ამის შემდეგ შედგეთ ცეცხლზე და განარკობ რევა. როგორც კი შეამჩნევთ, რომ წამოღლდება აბრებს, ჩაუმატეთ (ვერუგენებით) ძმინა, მარილი, წვრილად დაჭრილი ქინძი და ვაღმოდეთ ცეცხლიდან.

ქათმის ხორკის ნაჭრები მიტანის წინ ადღეთ მათლახზე და დაასხით ჩიხირთა.

სუპ-ხარჩო

სუპ-ხარჩოსათვის სასურველია ძროხის ხორკის ძვლიანი ნაწილი, განსაკუთრებოთ კარგია მერტდის ნაჭრები.

1 კგ ხორცი დაჭერთი საშუალო ზომის ნიჭრებად, დაასხით ციფი წყალი და შედგეთ მისიასარშავად, მოქეფა და დაავიწყეთ.

დაჭერთი 3-4 თავი (საშუალო ზომის) ხახვი წერტილად და შევა ხარშვაში ჩაუშეთ ქაკეში (ზოგჯერით დიასახლისი ხაშვს ცალკე ცხიმში ხრავს). მერე ახალ მარცდის ან ტომარ-პასტას მოშუშავს ამ ხახვთან ერთად და კერძი ხარშვის ბოლოს ჩაას-

ხამს, ეს წყოს უყოფისა, მაგრამ მეტ შრომაში მოითხოვს).

გარეცხეთ 2-3 სუფრის კოჯე ბრინჯი, თუ ბრინჯი ხელთ არა გავით, შეიძლება ვერმიწული შეეცალოთ (ზოგ დიასახლისის სიმინდის ჭქვილის ხმარება უფერას, ეს ვერ მოგეზებათა დამოკიდებულა და ჩაუშეთ ქაკეში. როცა ხორცი უკვე მოხარშული იქნება, დასვეთ 3-4 კბილი ნიორი, ვახხშარი ან ახალი ქინძი (რომელიც ხელისა გავით), ცოტადინე ქინდარი და რეპანი, წითელი პილალი, გაფუქვენი: 500 გრამი პამილორი (პამილორი რომ კარვად გაიფუქენას გათოქეთ, კარვად დაჭვლიეთ, თუ ტრამატ-პასტას ხმარობთ, ერთი სუფრის კოჯე პასტა ვახსენით ცოტა წყალში) და როცა ბრინჯი თითქმის მოხარშული იქნება, უოგლეფ ეს ჩაუმატეთ კერძს. ადუღეთ რამდენიმე წუთი და გადმოღეთ ცეცხლიდან.

ჩასოხილი

ჩახოხილისთვის, საერთოდ, ვარია საჭირო, მაგრამ ზოგი მოხრდილ ძიამასა და ბატკის ხორკსაც კი იყენებს.

დაჭერთ ხორცი, გარეცხეთ, ხელში შეწვით და შედით საშუალო ცეცხლზე, დაჭერთ წვრილად ხახვი, როცა ხორცი უკვე შერბილდება, წყალს ჩაიზრობს და ხრავს დაწეწებს (თუ ხორცი მსუქანი არაა, ჩაუმატეთ ცხიმი, უფრებოსია ერბო ან კარაჭი), დააყრეთ ხახვი და განარკობ შეშვა-ხრავა, ეიღრე ხახვი არ დარბილდება. გაფუქვენი პამილორი, დაჭვლიეთ (შეგიძლიათ პამილორი არ გაფუქვენი და სახეზე დახსით), დაჭერთ წვრილად ოხრაბუმი (ზოგ ახალი ქინძის ჩაჭვლ უყვარს), რეპანი, უუაფო პამილორს უოგლეფ ეს და დასხით მოჩაყულ ხორკს, წამოღლდნება 3-4 წუთის შემდეგ გადმოღეთ ცეცხლიდან.

ლაშქარის სასხლე

(სახისწი)

მეფე ერეკლე მეორის შეუღლის დარე-
კანის სასახლე — საჩინო თბილისის უძვე-
ლესი უბანში. ალაბარში — უბნისს ქუჩა-
ზე მდებარეობს.

სასახლე XVIII საუკუნის სამოცდაათა
წლებში ძველი შენიბის ნაშთებზეა აგე-
ბული.

სასახლის მრგვალი ბურჯი შედულ კლდე-
ზეა მიბჯნილი, ხის ღამაში აივანი კი, რო-
მელიც ამ ბურჯის თავზე ადგას, რიყსა და
მის მიდამოებს გადაუყურებს.

თავისი არსებობის მანძილზე დარეკანის
სასახლე რამდენჯერმე დაინგრა, აღსდგა
და გადაკეთდა. 1795 წელს იგი ძირფესვი-
ნად ააოხრა ირანის მზრქანებელმა ალა-
პაშად-ხანმა. აღდგენის შემდეგ მეცხრამეტე
საუკუნის პირველ წლებამდე იგი დედოფ-
ლის სამყოფს წარმოადგენდა. სასახლის მახ-
ლობლად დღესაც დგას დარეკან დედოფ-
ლის მიერ აგებული კარის ცეცხლსია, რომე-
ლიც XIX საუკუნეში სასახლისთან ერთად
შეიძინა ევზარხოხსა თეოფილაქტემ და შიგ
სასწავლებელი გაშარა.

შემდგომში, უფრო მოგვიანებით, ნაგე-
ბობა კერძო მცხოვრებლებმა დაიკავეს და
ბევრი რამ მოაშენეს კიდევც.

თუმცა სასახლემ და ცელსიამ ზვეწამდე
ძლიერ სახეშეცვლოლა მოაღწია, მას შიანი
არ დაუქარგავს თბილისის გვიანფოდალურ
რი ხანისათვის დამახასიათებელი ნაგებო-
ბათა თავისებურება. განსაკუთრებით კლდის
აულობლული მრგვალი ბურჯი ღამაში აივ-
ნით, ძველთბილისურ, ღამაშ კლორიტს
ქმნის.

დარეკანისეულ სასახლეს და მის მიდ-
მოებს უურადლება უკანასკნელ პერიოდში
მიეცა. ახლა იგი კერძო მცხოვრებლებისა-
გან განთავისუფლებულია და განწარხულია
მისი აღდგენა-გამაგრება.

ირაკლი ზაპარიაშვილი.

ბარეკანის პირველ გვარზე — იაკობ გომეზაშვილი

<p>რედაქტორი მარიკა ბარათაშვილი</p>	<p>სარედ. კოლეგია: ნ. ბურბანიძე, ზ. კვაბაძე, თ. ლაშქარაშვილი ქ. მხარულში, ნ. შალუბაშვილი, ლ. შინგალია (მხატ. რედაქტორი), თ. შარბათელი, ნ. ჯაბაიანიშვილი, ე. ჯაფარიძე (პ. მხ. მდივანი) ტექნიკური ნ. ბუკია</p>	<p>საქ. კ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა</p>
---	--	--

საქ. ც. ცეცის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №, №: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68.
მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, საქმეთამართველის — 93-98-54, გადაცემა ასაწლებლად 21/VI/11-76 წ. ზელმოწერილია
დასაბეჭდად 20/IX-76 წ. ქალაღის ზომა 60X90 1/8, ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 3, საადრეცხო-საგამომცემლო თამბი 5,3
ტრადი 121 500. შეცვ. 2653 უე 00852. ფაიხ 30 კაპ.

საშემოდგომო მოდის რჩეული

მოდების ავტორი ლ. ხვალაშიძე

მოდების საშარაო სიმშვიდემ დაისადგურა. დასრულდა უცანსელო წლების მიერ ტანსაცმლის ახალი ფორმა და სივრცე დამკვიდრდა — ქვედაკაბა მუხის ფარავს ან 5-15 სანტიმეტრი გრძელია

მაგრამ უფრო ახალ მოდას თავისი რჩეული ჰყავს წლელს არჩევანი მოდა ქალის გარდერობის უველაზე მოხერხებულ და საყვარელ სახეს — კოსტუმს აჩვენა.

კოსტუმი საშემოდგომო მოდის სიმბოლოდ იქცა ეს მით უფრო სასიამოვნოა. რომ იგი თანამედროვე ჩაცმულობის უნივერსალურ სახედ არის მიჩნეული. მისი ჩაცმა შეიძლება სამსახურში, ქუჩაში, გასართობ თუ დასვენებულ ადგილებში.

კოსტუმის ჩაცმა განსაკუთრებით მოხერხებულია სამსახურში თუ ინსტიტუტში სადაც ვტარებთ დროს უფროს ნაწილს ამშუშო ტანსაცმლით უფრო ხშირად გვხვავენ. გვიწოდენ და გვიხსობენ ამტომ ამშუშო ტანსაცმლით უნდა ჩანდეს ჩვენი სახე და ინდივიდუალობა.

თუ კოსტუმი ან ეკა-კოსტუმი გვაცვს ჩამდინებ კარგად შერჩეული და შუხაზე ბული კოფისა და ჭეშპრის საშუალებით შეგვიძლია ტულად გავანარჩევროთ.

იგავ კოსტუმი სულ იოლად შეიძლება გადახალისდეს დეკორაციული შარფით, მო-

დური შივით, გულსაბნევით, უვაილო... ან მაშინ უკვე სამეჩლისოდ ან საფუტროდ წარმოგვიჩვენოს!

წლევანდელი მოდა კოსტუმის რამდენიმე ვარიანტს გეფავაზობს. მოდაა როგორც ტრადიციული, კლასიკური ინგლისური ჰი-ჩაქევისა, ისე სწორი, თავისუფალი ფორმის კოსტუმებისა (წელზე შორგვებული ქაბრიია და ე. წ. „პასკით“). ქვედატანი უნეტესად გაჯანიერებული ფორმისა — ირი-

ბად აქრილი ან ნაყეცხად დანუობილი კოსტუმის უკეთეს კაბაზეც მოიცვამენ ხოლმე და შარულიან კომპლექტებშიააც ხშირად, კოსტუმებს შლის, ტულის, ხავერდისა და ველვების ქსოვილებისაგან იყვარვენ.

ლელი ხვალაშიძე, საქართველოს სსრ მოდების სახლის სამხატვრო ბელმძღვანელი.

